

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29. szám.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A kerületi munkásbiztosító pénztárak szolgálati, fegyelmi és illetmény szabályzata.

Az 1907. évi XIX. törvénycikk 1907. évi július hó 1-én lépett életbe és ma 1910. évi augusztus hó 1-én a kerületi munkásbiztosító pénztárak még mindig véglegesített alkalmazottak, szolgálati, fegyelmi és illetmény-szabályzatok nélkül folytatják működésüket — mint az előjelekből látszik, sajnos — még sokáig.

Az állami munkásbiztosítási hivatal 1910. évi július hó 20-án rendelet kapcsán az összes kerületi pénztáraknak megküldötte mintaszabályzatát, melyben »köztudomásra hozza azokat az elveket, melyeket a kérdéses szabályzatok tárgyalásánál érvényre juttatni kíván.« A mintaszabályzat a szolgálati, fegyelmi és illetmény szabályzatot magában foglalja.

Az állami hivatal mintaszabályzata az érdekeltségek, valamint az eminenter érdekelt pénztári alkalmazottak körében ellentmondásokat provokált, mert benne a pénztár autonómiájának, a tisztviselők politikai szabadságának súlyos sérelmét látták.

Az állami hivatal rendeletében hivatkozik arra, hogy az országos pénztár a szolgálati és fegyelmi szabályzat megállapításának jogát teljesen a kerületi pénztárak igazgatóságaira *bizta* alapszabályaiban. Az országos pénztárnak *joga* lett volna ugyanis a hivatal okfejtése szerint a kerületi pénztárak és alkalmazottaik közötti szolgálati viszony föltételeinek és az azokra vonatkozó szolgálati és fegyelmi szabályzatoknak megállapítására. Ezt a jogát ruházta át alapszabályainak 184. §-ában a kerületi pénztárakra.

Az állami hivatal ezen megállapításokból messzemenő következtetéseket von le. Pedig e megállapítások szerintünk tévesek. Az 1907. évi XIX. t.-c. 130. §-a világosan intézkedik arra nézve, hogy a kerületi munkásbiztosító pénztárak alkalmazottainak szolgálati és fegyelmi szabályzatát e pénztárak igazgatóságai állapítják meg.

A törvény 100. §-ának 9. pontja, mely szerint »az országos munkásbetegségélyező és balesetbiztosító pénztár célja: az országos munkásbetegségélyező és balesetbiztosító pénztári, valamint a kerületi munkásbiztosító pénztári alkalmazottak szolgálati viszonyának és nyugdíjügyének rendezése« és 114. §-ának 4. pontja, mely szerint »az alapszabályoknak különösen következőkre kell intézkedést tartalmaznia: a központi és kerületi munkásbiztosító pénztári tisztviselők és alkalmazottak szolgálati és fegyelmi ügyeinek, valamint nyugdíjaztatásának mikénti rendezésére« nem jelentheti

a 130. §. imperativ rendelkezésével szemben azt, hogy az országos pénztárnak is jogában állott volna a kerületi pénztárak alkalmazottaira nézve szolgálati és fegyelmi szabályzatok megalkotása, annál kevésbé, mert míg a 100. §. a célok közötti felsorolást, a 114. §. pedig az alapszabályok tartalmát adja elő, addig a 130. §. a hatáskör világos megállapítását tartalmazza. A kerületi pénztári alkalmazottak szolgálati és fegyelmi szabályzatát az országos pénztár helyi szervei, a kerületi pénztár igazgatóságai útján állapítják meg a törvény rendelkezésénél fogva. (130. §.) A nyugdíjszabályzatot, melyre nézve a 130. §-hoz hasonló rendelkezés nincs, joggal alkotta meg hatáskörében az országos pénztár.

Mindezekből következőleg az országos pénztár központi alkalmazottaira nézve már megállapított szolgálati és fegyelmi szabályzatnak döntő jelentőség a kerületi pénztárak alkalmazottainak szolgálati és fegyelmi szabályzatának megalkotásánál nem tulajdonítható. Az a körülmény tehát, hogy valamely elv az országos pénztár központi alkalmazottainak szabályzatában előfordul, ugyan indokolásként szerepelhet, de egymagában elegendő indokolásul arra nézve, hogy a kerületi pénztári alkalmazottaknál ugyanazon elv alkalmaztassék, nem szolgálhat.

Az állami hivatal az illetményszabályzatot, mint a szolgálati és illetményszabályzat egyik fejezetét kívánja megalkotni és megállapítja, hogy a szolgálati és fegyelmi szabályzatnak az illetményekre vonatkozó része az állami hivatal hatáskörébe tartozik. Ezen álláspontja indokolására a következőket mondja: »A hivatalnokok szolgálati és fegyelmi szabályzata, köznyelven a szolgálati pragmatika körül kifejlődött elmélet és gyakorlat ismerői előtt ugyanis egyáltalán nem vitás az a kérdés, hogy az illetményszabályzat a szolgálati és fegyelmi szabályzatnak épen olyan szerves kiegészítő része, mint a nyugdíjszabályzat. A tisztviselői jogok között ugyanis, melyek még laikusok között is kétségtelenül a szolgálati és fegyelmi szabályzat egy fejezetét képezik, első sorban áll az illetményekre és a nyugdíjra való jog. *E jogok tartalmának részletes kifejtése az illetményekre és a nyugdíjra vonatkozó határozmányok.* Ténylegesen is ott, ahol kodifikálják a szolgálati pragmatikát, ezek a határozmányok a szolgálati és fegyelmi szabályzat egyes fejezeteit képezik. Ugyanigy történt ez például az alsóausztriai balesetbiztosító intézetnél, amelynek szolgálati és fegyelmi szabályzata az illetmények szabályozására szintén részletesen kiterjeszkedik. Az 1907. évi XIX. t. c. 130. §-a a kerületi pénztári alkalmazottakra vonatkozó »szolgálati és fegyelmi szabályzatok jóváhagyásának jogát az állami munkásbiztosítási hivatalra ruházza. A fenti fejtegetésekből kétségtelen, hogy a törvényhozás a szolgálati és fegyelmi szabályzatokat a fenti tágabb értelemben tartotta szem előtt.«

Az állami hivatal indokolása a szolgálati pragmatika elméletének rendkívül logikus kifejtése, a tisztviselői jogoknak világos és határozott megállapítása, meg is állna, ha nem volna meg az 1907. évi XIX. t. c. 130. §-a. Minthogy azonban ez a § megvan, minden logikus fejtegetés céltalan, céltalan annak indokolása, hogy az illetményszabályzat a szolgálati szabályzatnak szerves része, mikor a törvény 130. §-a az egyetlen § a törvényben, mely a kerületi pénztári alkalmazottak illetményeinek megállapítására vonatkozik, a kezelői állások rendszeresítését, javadalmazásaik megállapítását az országos pénztár hatáskörébe utalja. Arra az esetleges ellenvetésre, hogy más a kezelői állások rendszeresítése, javadalmazásának megállapítása, más az illetményszabályzat, utalunk az állami hivatal mintaszabályzatának V. fejezet 25. §-ára, melyben az illetményszabályzatba felveendőnek tartja a státuskimutatást, tehát a kezelő állások rendszeresítését és javadalmazásának megállapítását, éppen azt, mit a 130. §. kifejezetten az országos pénztár hatáskörébe utal. Tehát az állami hivatal felfogása szerint az ő jóváhagyása alá tartozik, minthogy a szolgálati és fegyelmi sza-

bályzat kiegészítő részét képezi az, mit a törvény 130. §-ában az országos pénztár hatáskörébe utal.

Ha pedig abból indulunk ki, hogy bár az állások szervezése és javadalmazásának megállapítása a 130. §. alapján nem tartozik a szolgálati és fegyelmi szabályzat kiegészítő részét képező illetmény szabályzatba, de oda tartozik az illetmény szabályzat, vagyis az illetmények, előlépés stb. elveinek meghatározása, joggal merül fel a kérdés, hol utalja ezt a törvény az állami hivatal hatáskörébe.

A törvény éppen pongyola szövegezésénél fogva — illetmény szabályzatról sehol sem szól, hanem csupán »kezelői állások rendszeresítéséről és javadalmazás megállapításáról.« Ezt a teendőt az orsz. pénztár hatáskörébe utalja. Semmiféle támpont nincs arra, hogy e teendőtől el akarta választani az illetmény szabályzat megállapítását, bár e hatáskör és az illetmény szabályzat megállapításának hatásköre szervesen összefügg.

Az alsóausztriai balesetbiztosító intézet analógiájára való hivatkozás az állami hivatal rendeletében annyiban nem helyén való, hogy az alsóausztriai balesetbiztosító intézet alkalmazottainak szolgálati, fegyelmi és illetmény szabályzata egy és ugyanazon fórum jóváhagyása alá tartozik, itt tehát a miénkhez hasonló kérdés fel nem merülhet.

Az 1907. évi XIX. törvénycikk sehol sem írja elő kifejezetten illetmény szabályzat megállapítását, amiből nem az következik, hogy illetmény szabályzatot a törvény a »szolgálati és fegyelmi szabályzat« szavakba beleértette, hanem az, hogy a 130. §. többször idézett »kezelői állások rendszeresítése és javadalmazások megállapítása« rendelkezéseket a törvény elegendőnek tartotta.

A törvény szerint tehát illetmény szabályzat csakis a 130. §. alapján alkotható, de nem kell megalkotni, hanem csakis kezelői állásokat rendszeresíteni és ezek javadalmazását megállapítani, bár tulajdonképen az illetmény szabályzat sem egyéb, mint a rendszeresített állásokkal járó javadalmazás megállapítása — a jövőre is kihatólag.

Az itt kifejtettekből megállapíthatjuk, hogy — bár logikai érvek szólnak az állami hivatal felfogása mellett — az 1907. XIX. törvénycikk *rendelkezéseivel ellentétben áll* az a felfogása, hogy az illetmény szabályzat jóváhagyására illetékes.

Egyébként elismerjük, hogy a szolgálati és fegyelmi szabályzatminta a tisztviselői jogok és kötelességek világos kodifikációja s mint ilyen igen becses munka.

Ámde e szabályzat megalkotásánál irányadóul szolgáló az az elv, hogy az országos pénztár központi alkalmazottaira megállapított szolgálati és fegyelmi szabályzat határozmányai átveendő, nem áll meg. Az állami hivatal rendelete, »a törvény és helyviszonyok által megokolt eltéréseket« kívánja figyelembe venni. Ezekhez az okokhoz feltétlenül hozzá kellene venni két tényezőt: a kerületi pénztárak feladatainak és hatáskörének más természetét és azt a tényt, hogy a kerületi pénztárak alkalmazottainak javadalmazásai az érdekeltségek szolgáltatásainak terhére esnek, míg az országos pénztárét az állam fedezi.

E két szempont pótlólagos figyelembevételével fogjuk a mintaszabályzat rendelkezéseit mérlegelni.

A mintaszabályzat 7. §-a a tisztviselői állások betöltéséhez előképzettséget kíván. Nem ugyan egyetemi végzettséget, mint az országos pénztárnál, hanem középiskolai érettségi bizonyítványt, a kezelőtisztviselőknél négy középiskolát, illetve polgárit.

A gyakorlati tapasztalatok, melyekre itt bővebben kitérni nem kívánunk, egyéni rátermettség nélkül pénztári szolgálatban a kvalifikáció teljes értéktelenségét bizonyítják. A kerületi pénztári ügyvitelben van tömérdek sablonos munka, melynek elvégzésére kvalifikáció kikötése szóba se jöhet; általában pedig pénzügyi szempontból a pénztárakra nézve hátrányos

a kvalifikáció figyelemmel magasabb javadalmazására. E tapasztalatok dacára lehet az állami hivatal álláspontja a kvalifikáció megkövetelése, azonban — bár semmi okunk nincs annak feltevésére, hogy az állami hivatal az esetre, ha az autonóm szervek a mintaszabályzatban foglalt elveket magukévé nem tennék, a szabályzatoktól a jóváhagyást megtagadja — utalunk arra, hogy az esetre, ha az illetékes igazgatóságok a kvalifikációt mellőznék, nincs is semmiféle törvényes alap a vonatkozó rendelkezések jóváhagyásának megtagadásához, mert amivel egyedül indokolható volna a 175. § mindent felölelő és eltakaró — »a pénztár céljával vagy rendeltetésével ellentétes« — kifejezése — a kvalifikáció mellőzése a szabályzatok jóváhagyásának megtagadására nem alkalmazható, mert sem a pénztár célja, sem a pénztár rendeltetése nem kívánja meg azt, hogy a munkásbiztosítási ügyvel foglalkozó érdekeltségek egyes tagjai hivatásukká ne telessék a munkásbiztosítást. Igaz, hogy a mintaszabályzat kivételes felmentést megenged, de miért tétessék kivételes kedvezménynyé az, mi természetes jog.

A kerületi pénztárak feladatai minden téren kvalifikációt nem kívánnak, hanem kívánják a munkásbiztosítás ügyének szeretetét és egyéb emberit tulajdonokat. Ezeket pedig a kvalifikáció meg nem adja.

Ha az állami hivatal az országos pénztárnál érvényesítette befolyását olyan irányban, hogy egyetemi kvalifikációt követelt, bár nem törvényen nyugvó, de természetes konzekvenciáját vonta le a törvény — nagyon kérdéses, hogy helyes — intézkedésének, hogy az orsz. pénztár alkalmazottai állami dotációból fizettetnek, de ugyanez indokok — eltekintve a feladatok különbözőségétől — itt nem lehetnek.

A mintaszabályzat másik olyan rendelkezése, mely sok ellentmondást keltett, a 12. §. az összeférhetetlenség szabályozása. E szerint a pénztári alkalmazott, nem lehet tagja, sem részese, sem alkalmazottja olyan társulatoknak, egyleteknek, testületeknek, szervezeteknek, melyeknek kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabályaik nincsenek vagy ilyen alapszabályaik vannak ugyan, de azok az 1907. évi XIX. t.-cikk hatálya alá tartozó munkaadóknak vagy az alkalmazottaknak politikai vagy gazdasági céljait és érdekeit szolgálják. Ezek gyűléseiben, vagy gyülekezeteiben nem vehet részt, azok alakításába, összehívásába vagy működésébe sem közvetve, sem közvetlenül nem folyhat be. Kivételt képez e szabály alól maguknak a pénztári alkalmazottaknak olyan egyesülete, mely kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabályokkal bír. Nem vehetnek tevékeny (agitatorius) részt akár a munkaadók, akár az alkalmazottak érdekei előbbrevitelét célzó politikai mozgalmakban. Ez nem akadályozza őket ily célú gyűléseken való megjelenésben és szavazatuk szabad gyakorlásában, de ily gyűléseket nem vezethetnek és azon fel nem szólhatnak.

Ha egy ilyen rendelkezést egy olyan testület szolgálati szabályzatában látunk, melynek feladata munkaadók és munkások legfontosabb vita-kérdéseinek, harcának birói uton való eldöntése, a politikai szabadság és állampolgári jogok szempontjából súlyos aggodalmaink támadnak, de legalább megértjük. Midőn azonban kerületi pénztári alkalmazottakról van szó, akik a törvény keretén belül igazgatósági határozatokat hajtanak végre, vagy technikai munkát végeznek, kiknek tehát nincs alkalmuk speciális érdekek érvényesítésére, érthetetlennek találunk olyan rendelkezéseket, melyek felesleges biztosítékokkal bástyázzák körül a kerületi pénztári alkalmazottak függetlenségét, de egyszersmind politikai és egyesülési jogain súlyos csorbát ejtenek.

A kerületi pénztárak amúgy is rendkívül szűk körben megállapított autonómiáján belül a végrehajtó funkciókat végző pénztári alkalmazottnak, sem a pénztári tagokkal, sem a munkaadókkal szemben nincs módjában részrehajlás vagy pártoskodás gyakorlása, a feleknek az igazgatóság és egyébként is oly sokirányú jogorvoslat áll rendelkezésére, hogy szándékos jogsérelem elkövetése egyéni ellenszenvből már csak ez okból is ki van zárva.

Tény, hogy az összeférhetlenség illetén szabályozását a kereskedelemügyi miniszter az állami hivatalra nézve szükségesnek találta és ehhez képest az állami hivatal szolgálati szabályzatában e rendelkezések megvannak; tény, hogy e rendelkezéseket az országos pénztár igazgatósága elfogadta. Elfogadta bizonyos — talán kissé túlfontosnak talált — kényszerítő körülmények befolyása alatt, elfogadta, mert illetékes helyen ígéretet nyert arra nézve, hogy e rendelkezések életbeléptetése csakis az országos pénztár alkalmazottaira fog kívántatni.

Annak idején ugyanis illetékes tényezők abban állapodtak meg, hogy e rendelkezéseket az autonómia elfogadja, viszont azonban e rendelkezés alkalmazása a kerületi pénztárakra nézve követeltetni nem fog.

E paktumnak konzekvenciáit levonta az autonómia, midőn a szabályzat vitatott rendelkezését az országos pénztár alkalmazottaira nézve elfogadta; e paktum konzekvenciáját vonta le az állami hivatal, midőn e szabályzatot jóváhagyta, illetve módjában volt az autonómia ilyen határozatát jóváhagyhatni, ugyanennek a megállapodásnak konzekvenciái kell, hogy levonassanak a kerületi pénztárak szolgálati szabályzatának megállapításánál is.

Különben a helyzet is lényegesen más az országos pénztár és a kerületi pénztárak szolgálati és fegyelmi szabályzatának megállapításánál.

Az országos pénztár állásokat — szolgálati és fegyelmi szabályzat nélkül — nem szervezhetett, mert a kereskedelemügyi miniszter szabályzatok nélkül költségvetését jóvá nem hagyta, a kerületi pénztárak állásokat szervezhetnek és azokat végleges minőségben betölthetik szolgálati és fegyelmi szabályzat nélkül is. Az életbeléptetési 57.734/907. számú kereskedelemügyi miniszteri rendelet tizenegyedik bekezdése világosan kimondja, hogy »az állások végleges szervezésére és végleges minőségben való betöltésére az országos pénztár megalakulása után véglegesen átszervezett helyiszervek lesznek illetékesek«. Kényszerhelyzet tehát a kerületi pénztárakra nézve nem áll elő, amennyiben állásokat az országos pénztár jóváhagyásával szervezhetnek és ezeket végleges minőségben betölthetik anélkül, hogy szolgálati, fegyelmi és illetmény szabályzatot alkotnának meg.

A felhozottakkal csak azt akarjuk igazolni, hogy a pénztárak objektive — minden mellékkörülménytől és tekintettől menten — mérlegelhetik, joguk van-e, okuk van-e arra, hogy alkalmazottaik szabadságát olyan mértékben — mint az állami hivatal mintaszabályzata javasolja — korlátozzák.

Kimutattuk, hogy ilyen korlátozásokra szükség nincs, a pénztári alkalmazottak hivatalbeli működése semmiképen sem kívánja meg e korlátozásokat. A pénztárakat pedig tisztviselőik jogainak és kötelességeinek megállapításánál csak a pénztári alkalmazottak hivatalbeli működése és ezzel a pénztárak érdeke vezetheti.

A tárgyalt kérdéseken kívül csak érinteni kívánjuk azt, hogy úgy az állami hivatal által kiadott, mint az országos pénztár által igazgatósága elé terjesztett tervezet a központosítás elvének túlhajtásából következőleg olyan intézkedéseket kíván felvételni a gyakorlatba, melyek felesleges formalitásokkal járnak. A tervezetek szerint a napidíjasok alkalmazására vonatkozó határozatok felterjesztendőek az orsz. pénztárhoz és állami hivatalhoz, a napidíjas 6 hónapon túli alkalmazásához az orsz. pénztár és állami hivatal hozzájárulása szükséges, a segély megadására vonatkozó határozat az orsz. pénztár jóváhagyása alá tartozik, a mellékfoglalkozások az orsz. pénztárhoz és állami hivatalhoz bejelentendőek.

Az országos pénztár központi alkalmazottait a kerületi pénztáraknál alkalmazott országos pénztári alkalmazottaktól eltérő elbírálásban részesíti a napidíjasokra vonatkozó rendelkezés és az országos pénztár tervezetének a hivatalos időt 7 órában megállapító rendelkezése, melyet a hivatal helyesen mellőzött.

Az állami hivatal hangsúlyozza — mint fentebb láttuk — az elvek

azonosságát az országos pénztár központi és a kerületi pénztárak alkalmazottainak szolgálati és fegyelmi szabályzatánál. Ezen elvek konzekvenciáját azonban részletekben sem az állami hivatal, sem az országos pénztár — mint a most idézett rendelkezések tervezetéből láttuk, nem vonja le. A kerületi pénztárak tisztviselői az országos pénztár alkalmazottai, midőn kötelességekről van szó; a szabadságidő, munkaidő stb. tekintetében *nem egyenlően* bíráltatnak el, — bár, mint ezt nagyon sokszor hangsúlyozták — az országos pénztár alkalmazottai. Az ilyen tervbevett rendelkezések a kerületi pénztárak alkalmazottaira nézve, kik a munkásbiztosítási ügyek fáradságos, idegölő munkáját végzik, rendkívül méltánytalanok és mivel sem indokolhatóak.

Felesleges és szolgálati szabályzatba nem tartozik az országos pénztár tervezetének az a rendelkezése, mely szerint az országos pénztárnak a helyi szervezethez intézett és igazgatósági vagy elnökségi hatáskört nem érintő rendelkezéseit az igazgató késedelem nélkül végrehajtani tartozik. Az országos pénztár és a helyi szervek viszonyát a törvény és alapszabályok állapítják meg, ilyen kérdésekre vonatkozólag a szolgálati szabályok intézkedése céltalan.

A mintaszabályzat 72. §-a olyan intézkedést tartalmaz, mely tudomásunk szerint szolgálati pragmatikában ez ideig sehol elő nem fordul. Kimondja ez a §, hogy a fegyelmi ügyben hozott első fokú határozat ellen bármely pénztári alkalmazott, valamint az igazgatóság minden tagja felelhet. Hogy miért volt felveendő ez a rendelkezés a kerületi pénztári tisztviselők fegyelmi szabályzatába, annak magyarázatát adni nem tudjuk. E rendelkezés mellett — mint a szabályzat előírja — a fegyelmi határozatot az összes igazgatósági tagoknak és összes pénztári tisztviselőknél kézbesíteni kell, a mi nyilvánvalólag a bürokrácia nagyarányú túltengését és azt jelenti, hogy egy fegyelmi ügy mindenkor monstrepör jellegével fog birni.

Az átmeneti határozatok az 1907. július 1-je óta, tehát épen az átmenet legnehezebb idejében alkalmazottak érdekeit nem védik meg kellőleg. Ezekre nézve kimondandó volna, hogy egy évi szolgálat után véglegesítendő, holott a mintaszabályzat módot ad az igazgatóságnak, hogy 1907. július 1-je után hosszabb ideig ideiglenes alkalmazásban lévő jól bevált tisztviselőt mellőzzön.

Az országos pénztár illetményszabályzat-tervezete más alapon osztja be fizetési osztályokat, mint a hivatal. Kiindulási pont ott a 3.000, itt az 5.000 betegség esetére biztosított tag, végpont ott a 100.000, itt a 150.000 tag. E két rendszerben az a lényeges eltérés, hogy a hivatal sémája révén kevesebb igazgató jut a magasabb fizetési osztályokba, mint az országos pénztárénál.

Az állami hivatal fedezet hiányában nem tartja elfogadhatónak az országos pénztár tervezetét. Az 1907. évi XIX. t.-czet. megalkották anélkül, hogy kellőképen mérlegelték volna, arányban állanak-e a pénztár várható bevételei a kiadásokkal. A rendeletek egész tömegét bocsátották ki ugyanezen szempont figyelembevéele nélkül. Éppen a tisztviselői fizetéseknél mérlegeli az állami hivatal a pénztárak pénzügyi egyensúlyát, melynek megvarása különben korántsem kétségtelen, holott a pénzügyi egyensúly, a tisztviselői javadalmazásoktól eltekintve, nincs meg a jelenlegi járulékbévételek mellett.

Az országos pénztár feleslegesen mellőzte az állami hivatal tervezetében alkalmazott, az országos pénztár központi alkalmazottaira vonatkozó illetménysémát, amennyiben lényegileg az országos pénztár 6 fokozata az állami hivatal 7 fokozatával azonos. A beosztásnál figyelembe vett szempontokat épen úgy figyelembe vehette volna 7 osztályú sémánál, melyben minden osztályon 3 fokozat van, mint 6 osztályú sémánál, melyben öt osztályban 4, egy osztályban 3 fokozat van. Kívánatos lett volna, hogy tel-

jesen az országos pénztár központi alkalmazottaival azonos fizetési osztályok és fokozatok vétettek volna fel a kerületi pénztárak alkalmazottainak fizetési sémáiba. Az a körülmény, hogy valaki a VI. magasabb osztályba kerül, amely magasabb osztály összegben azonos a másik tervezet VII. osztályával, igazán nem fontos. Az automatikus előlépést épen úgy meg lehetett volna alkotni a VI. fizetési osztályú rendszerben, mint a VII. fizetési osztályú rendszerben.

*

Nagyon kívánatos volna, hogy a szolgálati-, fegyelmi és illetmény-szabályzat kérdését illetékes fórumok mielőtt megoldanák. Az orsz. pénztár melynek igazgatósága az 57.734. számú rendelet szerencsés fogalmazása folytán — bár még át nem szervezett, ideiglenesen működő kerületi pénztárak küldötteiből alakult közgyűlés választotta — tisztviselői állásokat végleges minőségben töltött be, bizonyára mindent el fog követni, hogy a véglegesen átszervezett kerületi pénztárak tisztviselői állásokat végleges minőségben tölthessenek be. Az pedig csak természetes, hogy az ilyen módon véglegesített tisztviselői kar szolgálati, fegyelmi és illetmény-szabályzatára, valamint nyugdíja rendezésére — hiszen véglegesített — nem várhat soká.

Erdei üdülőtelepek Németországban.

Irta: **Pataki Béla.**

A tuberkulózis elleni küzdelemnek egyik legjobban bevált eszköze: az erdei üdülőtelep. Ezméje dr. Wolf Becher és prof. dr. Rudolf Lennhoff berlini orvosoktól ered. A tüdővész elleni első nemzetközi kongresszus (1899-ben) elé terjesztett tervezetükben kifejtették, hogy a tuberkulózis különösen a munkásnép között terjed nagy erővel, a gyógyulás nehezen halad előre s a már elért javulás is sok esetben semmivé lesz a rossz lakásviszonyok következtében. A munkásság lakása kis térfogatu és köb-tartalmu, sok ember szorul össze benne, túl van zsufolva butorokkal és porfogó holmikkal (kosárcák, papirtartók stb.). Alig jut helye benne a levegőnek, — tisztántartani pedig emiatt szinte lehetetlen.

A tuberkulotikusoknak csak kis hányada jut helye hiján kórházba, szanatóriumba, rendesen csak hónapokig tartó várakozás után, nagyrésze egészségtelen lakásába kényszerül s ha az utcára, vagy valamelyik térre megy is, a város poros, füstös levegőjét szivja.

A tuberkulózisban szenvedők csak úgy gyógyulhatnak, ha tiszta levegőben élnek és bőven van részük elégséges táplálkozás és nyugalom mellett a napfényben. Azért a nagy városok — különösen ezekben dúl a tüdővész — közelében, erdős vidéken reggeltől estig való tartózkodásra alkalmas helyről és fekvésre szolgáló csarnokok felállításáról kell gondoskodni. Alkalmat kell adni a tuberkulotikusoknak, hogy naponta és a nap bármely órájában könnyű szerrel (vasúti munkásjegyek) eljuthassanak e helyekre és itt betegségüknek megfelelő módon élhessenek.

1900-ban nyílt meg Berlin közelében az első üdülőtelep. Ma, tíz év után 100 ilyen van Németország nagyobb városainak határában: férfiak, nők és gyermekek részére. Innen terjedt el Belgium, Franciaország, Anglia és Észak-Amerikába is. Rövid időn belül való gyors elterjedésük és elszaporodásuk bizonyíték értékes voltuk és létszükségességük mellett.

Sok betegség, így: a tüdővész könnyebb esetei, görvélykór, vérszegénység, sápkór, szív- és idegbántalmak gyógyítására, továbbá a reconvalescensek felépüléséhez nem szükséges a költséges kórházi kezelés. Teljesen megfelel, sőt némely esetben helyesebb és gazdaságosabb az üdülő-

telepen való tartózkodás. A kórház építési és üzemi költségei, az ápolási díjak ugyanis sokkal nagyobbak az erdei üdülőtelepénél. Egy ember napi ápolási díja a kórházban 3–4 márka, az üdülőtelepen csak 55–75 pfennig. Így az erdei üdülőtelepek lehetővé teszik a ma rendelkezésre álló pénzforsorások fölhasználásával, a mainál jóval több, mondjuk kétszerte, háromszorta annyi beteg gyógyítását és munkaképesé tételét. Ezért szociális szempontból kiváló fontosságúak. A társadalomnak érdeke, hogy mindenki maga keresse meg a megéléséhez szükséges értékquantumot, mert a munkaképtelenek eltartása az összesség nyakába szakad, több munkát jelent minden egyes tagjának. Azért oly gyógyító-intézeteket kell létesíteni, amelyek a munkaképtelenek számát mennél kevesebb költség árán a legerősebben csökkentik. Ilyenek az erdei üdülőtelepek.

Másik előnyük, ami az ágyhoz láncolt betegek előtt a kórház fölé helyezi őket, hogy a családtagokat nem szakítják el teljesen egymástól; a nők pl. háztartásukat is elláthatják esténként valamelyes módon. Így lelkiállapotuk nyugodtabb s ez is nagyban hozzájárul gyors felépülésükhöz. Hangsúlyozzuk, hogy az üdülőtelepek nem teszik fölöslegessé, csak kiegészítik a kórházakat, szanatóriumokat.

Az erdei üdülőtelepekre azok a tuberkulotikus betegek valók — de a nem tuberkulotikusak is —, akik állapotuk rosszabbodása nélkül megbirják tenni az utat az üdülőtelepig és onnan haza. A telep a város közelében van, a vasúti, vagy villamos állomástól legfeljebb 10–15 percnnyire, hogy meg ne ártson a gyaloglás a betegeknek. A berlini villamos, vagy a környékbe vivő helyi érdekű vasúton a telepre járók 3 márka 10 pfennigért utazhatnak havi munkásjeggyel naponta és a nap bármely órájában (vasárnap is) lakásuktól a telepig vezető vonalon és vissza. A jegyek érvényessége a kiállítás keltétől számítódik. A betegsegélyzőnél biztosított munkások utazási költségeit az illető pénztár fedezi.

Ez üdülőtelepek látogatói — alábbiakban a Vörös kereszt-egyesület berlini telepeiről szólunk — munkások vagy vagyontalan más foglalkozásúak. Az előbbieket a betegsegélyző pénztár utalja át a pénztár terhére a telepre, ő szabja meg az ott tartózkodás időtartamát s a beteg ottléte idején is hetenként legalább egyszer jelentkezik a pénztári orvosnál a kúra eredményének megvizsgálása és a netalán szükségessé váló további orvosi intézkedések megtehetése céljából. A betegek másik nagy hányada a város költségén jár az üdülőtelepre. Ezeket a hatósági orvos vizsgálja meg, ő írja elő az ott töltendő időt. Némely egyesületnek ingyenes helye is van és vannak csekély számmal fizető betegek, akik maguk fedezik utazásuk összes költségeit, ezeket csak a telep orvosa veheti fel. A szervezet és a rendtartás aszerint változik, hogy község, egyesület, vagy állam tartja fenn az üdülőtelepet.

A Vörös kereszt-egyesület berlini üdülőtelepeinek mindegyike 200–250 személyre van számítva és 1–2 hektárnyi területet foglal el. A szükséges erdőrészeket az állami erdőkezelőségtől bérelik. Tekintettel a célra a bérösszeg elenyészően csekély és csupán a tulajdonjog és bérviszony elismerésének kifejezésére szolgál. Üdülőtelep létesítésére csak száraz, nem túlságosan sűrű és hideg szelektől óvott erdős területek valók. Igen fontos, hogy a telepek vízvezetéki, vagy egészséges kút- vagy forrásvízzel láttassanak el. A telep területét körülkerítik, hogy idegenek ne zavarhassák az üdülők nyugalmát.

Az építkezés költségeiről tájékoztatnak a következők: A Vörös kereszt-egyesület 1908-ban Berlin környékén, Johannistalban 37.845.40 márkán üdülőtelepet létesített. Mint minden telep fölállításánál, úgy itt is egyesek és az érdekelt községek adományai fedezték az építés kiadásait. A telep 250 beteg nyári és 100-nak téli tartózkodásra alkalmas. Az iroda, a felügyeletet gyakorló szobája, a konyha, mosókonyha, éléskamra könnyen és gyorsan felállítható és széjjelszedhető Döcker-féle barakk; a betegek

étkezőterme, fekvésre való, két, délfelé néző verandája (40 m. hosszú, 5 m. mély), mosdóhelyisége, fürdő- és öltözőszobája, egyszerű svájci épületek. Az építkezés egyszerűsége tette lehetővé, hogy a Vöröskereszt-egyesület 9 év alatt 2 férfi-, 2 női és 3 gyermeküdülőtelepet emelhetett a rendelkezésére állott 206.559 márkából; tehát egy telep építése átlag: 30.000 márka. A teljes belső berendezés és felszerelés 4.000 márka. A csak nyári üzemű telepek kevesebből állíthatók ki a nyári és téli üzeműeknél. *A 7 nyári telep üzemi kiadása a 9 év alatt 712.943 márka volt. E pénzen harmincezerharminc embert ápoltak, az ápolási napok száma (megkapjuk a betegek és ágyak számának egymással való szorzatából) egymillió százharminckétezer háromszáz ötvenkettő.* Egy-egy felnőtt étkezési és ápolási díja naponként nyáron 55, télen 70 pfennig. A gyermekeké nyáron 50, télen 60. *Átlag számítva: naponta egy embert 63 pfennigért, 76—78 fillérért láttak el.* 1908-ban a telep vezetőségének egy felnőtt napi ellátása átlag 60^{19/20} pfennigbe került, egy gyermeké pedig 59-be.

Az ellátás költségeiért fizettek, a betegsegélyező pénztárak:

1903. évben	---	---	---	---	34.000	márkát.
1908.	»	---	---	---	64.000	»

A közjótékonysági ügyosztály:

1903-ban	---	---	---	---	7.300	márkát.
1908-ban	---	---	---	---	19.000	»

A fizető betegek:

1903-ban	---	---	---	---	8.200	márkát.
1908-ban	---	---	---	---	10.600	»

1908-ban 14.765 volt az egész és fél ingyenes betegek száma. Az ápoltak száma 5 év alatt megkétszereződött, annak jeléül, hogy az erdei üdülőtelepek óriási jelentőségre tettek szert és nélkülözhetetlenné váltak.

A felnőttek üdülőtelepeinek házirendje a következő: nyáron 8—9, télen 9^{1/2}—10^{1/2} órák között kell megjelenniük a telepen. A nyári szezon: május 1-től szeptember végéig, a téli: októbertől áprilisig bezárólag tart. Minden beteg iszik egy fél liter tejet és sétálással, társasjátékkal vagy olvasással töltheti idejét délig, 12 órakor van az egyszerű, de tápláló ebéd (pl. borjuszelet spenóttal, vagy párolt hús makaronival és almakompót), 2-től 1/24-ig fekszenek. A délutánra kijáró fél liter tej elfogyasztása után ismét sétálnak, játszanak (vannak a telepen könnyebb mozgást igénylő sportszerek), olvasnak, beszélgetnek stb. Nyáron 6—7, télen 3—5 óra között mennek haza.

Hogy fertőzés ne történhessék, minden betegnek külön számozott evő-csészéje, eszköze, pohara, törülközője, takarója, széke és fekvőszéke van. A telepet már elhagyó holmiját fertőtlenítik. A telep orvosa 2—3-szor hetenként látogatja meg a betegeket, de csak szükség esetén gyógyít. Így működése lehetőleg csak arra szorítkozik, hogy figyelemmel kíséri a betegek javulását, súlybeli gyarapodását. Beszélgetés közben tanácsot ad otthoni életmódjukat illetően. Az orvos állása tiszteletbeli.

Kialakulóban van az üdülőtelepek egy bővültebb formája, amely éjjeli tartózkodásra is be van rendezve, az üdülőtelepre való út megtakarítása céljából, gyöngye betegek részére. Az Amerikában elterjedt éjjeli otttartózkodásra is berendezett üdülőtelepeken (night camps) vacsoráznak, alszanak és reggeliznek a munkaképes, de kezdődő stádiumú tuberkulotikusok. A berlini üdülőtelepek betegeit a »Deutsches Zentral Comitée zur Bekämpfung der Tuberkulose« segítyezi tőle telhetőleg avval, hogy egészségesebb lakásokban tölthessék az éjjelt, nehogy a nappali üdülés hatását csökkentse a szűk szoba rossz levegőjében való alvás.

Mint látjuk, a külföld több országában a tuberkulózis elleni küzdelem már az apróbb okok legyőzésére veti magát szervezeten és eredményesen. Ezzel szemben nálunk sokkal több a tuberkulotikus, sokkal

Azonban Ágoston dr. még több — a mai való helyzettel össze nem egyeztethető — premisszához is kénytelen folyamodni, hogy meg nem álló tételét bizonyíthassa.

Azt állítja, hogy a munkás a munkaadó számításában csak mint egy »rakás izom« szerepel; holott ez az állítása épp oly kevésbé állhat meg, mint az, hogy Németországban, Francia-, Svédországban és Ausztriában szervezett munkások nem dolgoznak szervezetlenekkel és hogy az egyik munkás érdekelve van a körül, ki készíti előtte a cikket, amelyen ő tovább dolgozik. Mindezekkel szemben az a helyzet, hogy ma a munkaadók igen is emberi szempontokat igyekeznek érvényesíteni munkás-embertársaikkal szemben, akik pedig önként közösítik ki magukat — ilyen hamis teoriák után indulva — az ő társadalmi körükből. A felsorolt államok egyes üzemekben és időszerűleg — épp úgy, mint nálunk is — nem vesznek fel szervezetlen munkásokat és megfordítva, de — csak úgy mint nálunk — az általános elv az, hogy a munkaadó nem is nézi, szervezett-e a munkás, akit alkalmazni kíván, mert tiszteli benne a meggyőződés szabadságát és megelégszik azzal, ha a munkásság is elismeri az ő hasonló jogát, hogy meggyőződését szabadon követhesse. És bizony nincs érdekelve a szabósegéd a körül, hogy ki dolgozott azon a szöveten ő előtte, amelyből ő most ruhát igyekszik szabni.

Már ezekből is látható, hogy az a jog, amely a munkásság jelölő joga volna névleg, olyan előjogokat kívánna biztosítani a munkásság, sőt valójában csak a munkásság egy része számára, aminőket egyetlen egy más társadalmi osztály sem élvez.

Ennek a kiküzdendő jognak alapján ugyanis a munkásnak jogában állana megszabni, kivel akar együtt dolgozni és kivel nem. Vagyis joggal követelhetné, hogy a munkaadó elbocsássa azt a munkástársát — a sztrájk-törőt, a szervezetlent, — sőt azt a munkavezetőt is, aki a munkásnak valami okból nem tetszik. Mert — így szól a megokolás — az az elv, hogy »a munkáltató parancsol az üzemben« nem jelenti és nem jelentheti azt, hogy a munkáltató az üzemi rendet felforgathatja; másrészt a munkás is ember, hogyan kívánhatjuk azt tőle, hogy az ellensége mellett dolgozzék: végül pedig a megokolás szerint érthető, hogy a munkába visszatérő munkásság nem akar a sztrájk-törőkkel együtt dolgozni és érthető, hogy az ilyen munkást nem a dolgozás és a nem keresés büntetésével akarja sújtani.

És azt a rendszert, amelynek egyik legfontosabb — a munkásközvetítést érintő — szervét képezné a munkásságnak ilyen módon kifejlesztett jelölő-joga, azt keresztelte el Ágoston dr. a munka alkotmányának!

Pedig ő maga ismerte el, hogy — bár szerinte tévedés az, mintha az üzem a tulajdonosé volna, és nem a munkásé — a tulajdonos bárkit távol tarthat a tulajdonától. De hogyan tartsa távol a neki nem megfelelőket üzemétől, ha nem ő tőle függ, kit vehet föl és kiket bocsáthat el, — hanem a munkásaitól.

Továbbá, ha érthető, hogy a munkás nem akar »sztrájk-törő« munkástársával együtt dolgozni, miért nem érthető az, hogy a munkaadó nem akarja visszavenni telepére a sztrájkvezetőt, aki esetleg heteken át vele szemben legnagyobb ellenségeként viselkedett, neki kiszámíthatatlan anyagi károkat okozott, s talán az egész sztrájk előidézője volt? És ha joga van a munkaadónak távol tartani üzemétől azokat, akiket alkalmatlanoknak tart, hogy követelhetnék joggal a munkásai, hogy elbocsássa azt, akit fölvevett s akit üzemében megtartani szeretne?

De ha igazságtalanság történnék, sőt jogtalanság az ilyen rendszer mellett a munkaadóval, egyenesen a középkorba való az a »büntetés«, ami a jelölés joga alapján a kibojkolt munkást érné, akit a nem dolgozás és nem keresés, magyarul: családostul az éhenhalás büntetésében részesítene az új »alkotmány és jog«.

rosszabbak a lakásviszonyok, sokkal kevesebb a kórház, mint a tüdővész ellen teljes erővel harcoló országokban. Tehát sürgős és halaszthatatlan szükség az erdei üdülőtelepek minél előbb való létesítése. Annál inkább, mert társadalmunk egészsége, nemzetgazdasági érdekei, a munkásbetegségélyzők és a közjótékonyság ökonomikus gazdálkodása is ezt követelik.

„A jelölés joga.“

Irta: Farkas Elek.

Az alkotmány állítólag olyan szervezet, amely az alárendelt többséget az önkény ellen védi. Ebbe a magyarázatba lehetetlen belenyugodni, mert ha ma nálunk a látszólagos kisebbség van is uralmon az alkotmányos jogok erősen korlátozott volta révén, az általános választói jogtól annak hívei mindenesetre azt várják, hogy annak a révén a tényleges számbeli többség jut uralomra s ez hihetőleg alkotmányos alapon kormányozva, a kisebbség jogait is védeni fogja, amint azt más államokban is tapasztalhatjuk.

Nem tudjuk elképzelni, hogy az így alakulandó többség zászlóvivői, mint leendő fölrendeltek, kizárólag ennek a többségnek a vélt saját érdekeit vennék figyelembe, nem tekintve azt, mennyire sérti ezek kizárólagos figyelembevételéle úgy tartalmánál, mint alakjánál fogva az így alakulandó többségi uralom leendő alárendeltjeinek érdekét és önértetét.

Pedig ettől kellene tartanunk, ha irányadóul Ágoston Péter dr.-nak e lapok hasábjain megjelent s a munka alkotmányáról és a jelölés jogáról szóló két cikkelyében lefektetett elveket fogadnók el irányadókul.

Szerencsére, amint nem tökéletes az alkotmányról szóló meghatározása Ágoston dr.-nak, amelyből fejtegetése során kiindul, éppen olyan hibás az egész irány, amelybe elindulva a munka alkotmányának keretén belül a munkásság jelölő-jogát — azt a jogot, hogy a munkás szabhassa meg kizárólag, hogy kivel hajlandó együtt dolgozni — megállapítani kívánja. Téves ez az egész irány, mert olybá tünteti föl a helyzetet, mintha egyedül a munkás volna az, aki a kapitalisztikus termelési rendszerben jogilag bár föl-szabadult, de gazdaságilag rab maradt; mintha csak ő lenne kénytelen önmagát lekötni és beérni jogilag csak névleges szabadsággal. És bizonyára csak a tétel levezethetősége kedvéért foglalják benne az az állítás is, mintha mindezekből folyólag csak a munkásság élne sohasem szünő elégedetlenségben és csak azért, mert egyedül a proletáriátus folytat soha nem szünő küzdelmet a kapitalisztikus termelési rendszer ellen. Holott az elégedetlenség, a még el nem értett küzdelem, eredendő emberi tulajdonság, amelyet az első emberpár kezdett meg akkor, amikor tizezernyi közül éppen azt az egy gyümölcsöt tépte le a maga számára, amelyet nem lett volna szabad érintenie. A közalkalmazottak pedig éppen olyan kevéssé, vagy éppen annyira vívták ki ma az önkénynek saját maguk által történhető visszautasításának jogát, mint a munkások. Hiszen a magas, sőt legmagasabb rangú tisztviselő sem követelheti neki nem tetsző főnökének elbocsátását és bizony nem tőle függ, kikkel dolgozik egy hivatalban, amint-hogy a munkást sem illetheti meg munkástársai kiválogatásának a joga. De sőt — áthelyezés esetén — szótlanul tartozik a kitűzött új munkahelyen tovább folytatni új hivatali működését, amit pedig a munkások annyira sérelmesnek találnak magukra nézve. De a mindenhatónak feltüntetett munkaadó is akárhányszor kénytelen egy épületen, közös munka kivitelében együttműködni olyan munkaadó-társával, aki a magánéletben éppen nem tisztelt és szeretett egyéniség az ő szemében.

Azonban Ágoston dr. még több — a mai való helyzettel össze nem egyeztethető — premisszához is kénytelen folyamodni, hogy meg nem álló tételét bizonyíthassa.

Azt állítja, hogy a munkás a munkaadó számításában csak mint egy »rakás izom« szerepel; holott ez az állítása épp oly kevésbé állhat meg, mint az, hogy Németországban, Francia-, Svédországban és Ausztriában szervezett munkások nem dolgoznak szervezetlenekkel és hogy az egyik munkás érdekelve van a körül, ki készíti előtte a cikket, amelyen ő tovább dolgozik. Mindezekkel szemben az a helyzet, hogy ma a munkaadók igen is emberi szempontokat igyekeznek érvényesíteni munkás-embertársaikkal szemben, akik pedig önként közösítik ki magukat — ilyen hamis teoriák után indulva — az ő társadalmi körükből. A felsorolt államok egyes üzemekben és időszerűleg — épp úgy, mint nálunk is — nem vesznek fel szervezetlen munkásokat és megfordítva, de — csak úgy mint nálunk — az általános elv az, hogy a munkaadó nem is nézi, szervezett-e a munkás, akit alkalmazni kíván, mert tiszteli benne a meggyőződés szabadságát és megelégszik azzal, ha a munkásság is elismeri az ő hasonló jogát, hogy meggyőződését szabadon követhesse. És bizony nincs érdekelve a szabósegéd a körül, hogy ki dolgozott azon a szöveten ő előtte, amelyből ő most ruhát igyekszik szabni.

Már ezekből is látható, hogy az a jog, amely a munkásság jelölő joga volna névleg, olyan előjogokat kívánna biztosítani a munkásság, sőt valójában csak a munkásság egy része számára, aminőket egyetlen egy más társadalmi osztály sem élvez.

Ennek a kiküzdendő jognak alapján ugyanis a munkásnak jogában állana megszabni, kivel akar együtt dolgozni és kivel nem. Vagyis joggal követelhetné, hogy a munkaadó elbocsássa azt a munkástársát — a sztrájk-törőt, a szervezetlent, — sőt azt a munkavezetőt is, aki a munkásnak valami okból nem tetszik. Mert — így szól a megokolás — az az elv, hogy »a munkáltató parancsol az üzemben« nem jelenti és nem jelentheti azt, hogy a munkáltató az üzemi rendet felforgathatja; másrészt a munkás is ember, hogyan kívánhatjuk azt tőle, hogy az ellensége mellett dolgozzék: végül pedig a megokolás szerint érthető, hogy a munkába visszatérő munkásság nem akar a sztrájk-törőkkel együtt dolgozni és érthető, hogy az ilyen munkást nem a dolgozás és a nem keresés büntetésével akarja sújtani.

És azt a rendszert, amelynek egyik legfontosabb — a munkásközvetítést érintő — szervét képezné a munkásságnak ilyen módon kifejlesztett jelölő-joga, azt keresztelte el Ágoston dr. a munka alkotmányának!

Pedig ő maga ismerte el, hogy — bár szerinte tévedés az, mintha az üzem a tulajdonosé volna, és nem a munkásé — a tulajdonos bárkit távol tarthat a tulajdonától. De hogyan tartsa távol a neki nem megfelelőket üzemétől, ha nem ő tőle függ, kit vehet föl és kiket bocsáthat el, — hanem a munkásaitól.

Továbbá, ha érthető, hogy a munkás nem akar »sztrájk-törő« munkástársával együtt dolgozni, miért nem érthető az, hogy a munkaadó nem akarja visszavenni telepére a sztrájkvezetőt, aki esetleg heteken át vele szemben legnagyobb ellenségeként viselkedett, neki kiszámíthatatlan anyagi károkat okozott, s talán az egész sztrájk előidézője volt? És ha joga van a munkaadónak távol tartani üzemétől azokat, akiket alkalmatlanoknak tart, hogy követelhetnék joggal a munkásai, hogy elbocsássa azt, akit fölvevett s akit üzemében megtartani szeretne?

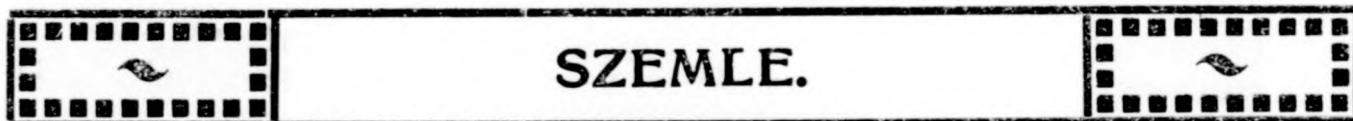
De ha igazságtalanság történnék, sőt jogtalanság az ilyen rendszer mellett a munkaadóval, egyenesen a középkorba való az a »büntetés«, ami a jelölés joga alapján a kibojkottált munkást érné, akit a nem dolgozás és nem keresés, magyarul: családostul az éhenhalás büntetésében részesítene az új »alkotmány és jog«.

Megfeledkezett bizonyára Ágoston dr. arról, hogy ilyen körülmények között a munkaadó munkásbojkott esetén csak két eshetőség között választhatna: vagy föltétlenül teljesítenie kellene az eléje terjesztett kívánságokat, vagy azonnal a teljes kizárás annyit támadott fegyverének alkalmazásához kellene, hogy nyuljon. Mert hiszen emberi kötelessége lenne megóvni bárkit is attól az alkalomtól, hogy sztrájktrörővé lehessen. Avagy azt kívánná tőle a tervezet szerzője, hogy — érző tisztességes ember létere — elbocsássa a harc eldőlte után, nyomorba döntse azt a munkását, aki a harc idején támogató barátként állott mellette, azok kedvéért, akik neki ugyanakkor ádáz ellenségei voltak? Avagy csak a munkás ember, akitől nem kívánhatjuk, hogy ellenségével együtt dolgozzék, a munkaadó azonban nem?

Az ilyen alkotmányos jogok felállításának elméletével csak két eredményt lehet elérni, még pedig két olyan eredményt, amire az új alkotmánytervezet szerzője aligha gondolt. Az egyik, hogy az állítólagos önkény ellen küzdő proletáriátus abba a komoly gyanúba keveredik, hogy a maga példátlanul veszedelmes tömeg-önkényének kivívásán dolgozik tényleg és nem olyan jogok szerzésén, amelyek más osztályok embereire nem sérelmesek. A másik pedig, hogy kitanítja a munkaadókat, hogy ragaszkodjanak a kizárólag ő általuk föntartott munkásközvetítő intézményéhez, mert hiszen ha ezen a téren bármit is engednek, megteszik az első lépést a munkások ilyen módon megtervezett jelölő-jogának s az ebből kifejlődő tömeg-önkényuralomnak a megvalósulása felé.

És mert ez így lenne, azért alkotmányos kötelessége a mai társadalomnak, hogy a munkásosztályról szociális téren jólét és segítő intézmények fentartásával igyekezzék gondoskodni.

Igaz, hogy az új alkotmánytervezet szerzője azzal fenyegetődik, hogy a mai társadalom éppen ezeknek az intézményeknek a révén siettetni az elkerülhetetlen összeütközést, mert a munkásságot megkönnyebbitett helyzete erősíti a küzdelemre. De a szerző elhibázott több tételt is. Bizhatunk azért benne, hogy ez a tétele sem megdönthetetlen.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Az állami munkásbiztosítási hivatal ellen.

Az utóbbi időben valóságos sajtóháború indult meg az állami munkásbiztosítási hivatal ellen s a hírlapi közlemények egyöntetűen a hivatal feloszlatása mellett foglaltak állást. Állítólag a kereskedelemügyi miniszter már el is határozta, hogy a törvényhozásnak ily értelemben előterjesztést tesz. A miniszter ugyanis több ízben kijelentette, hogy a hivatal úgy ahogy most van, nem felel meg céljának, mert a törvény bizonyos ügyekben olyan jogkört biztosít a munkásbiztosítási hivatalnak, hogy még a kereskedelmi minisztérium sem gyakorolhat ezen ügyekre semmiféle befolyást. Erre vonatkozólag mondta volna több ízben, hogy ez az állapot sokáig fenn nem tartható, ezen változtatni kell. Hogyan és mi módon, azt még nem tudja senki. Bizonyos az, hogy mielőtt a törvényhozásnak alkalma lenne a munkásbiztosításra vonatkozó törvényvel foglalkozni, a kereskedelemügyi minisztériumban értekezletet fognak tartani s ezen az értekezleten az arra illetékes szakemberek véleményének meghallgatása után fog eldőlni, hogy milyen módon akarják megváltoztatni a törvényt.

Annyit kétségtelenül meg lehet állapítani, hogy a hivatal mostani

szervezete és hatásköre változást fog szenvedni. Erre mutat a félhivatalosnak ismert Pester Lloyd egyik vezércikke is, mely nyilvánvalóan az illetékes körök tudtával jelent meg.

A hivatal feloszlatásának hírében azonban nem hiszünk s nem hihetünk. Munkásbiztosítási ügyekben az érdekeltségtől és a kormánytól egyaránt *független birói testületre* feltétlenül szükség van. E téren a bíraskodást sem az autonóm szervekre, sem a más ügyekkel túlhalmozott polgári bíróságra vagy a kormányra bízni nem lehet. Megállapítjuk azt is, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal birói feladatát nemcsak kifogástalanul intézi, de ebbeli hatáskörében igazán nagyfontosságú szociális munkát végez. Félünk, hogy végzetes tévedésnek fog bizonyulni, ha ebbeli működését egy törvényreform megbénítja, vagy megszünteti.

Más megítélés alá esik a hivatalnak, mint legfelsőbb felügyeleti hatóságnak a működése. Arról lehet vitatkozni, hogy a legfelsőbb felügyelet teljesítése ugyancsak egy független fórumra, avagy a kormányra bizassék-e. Vannak naiv emberek, akik a felügyeletet teljesen feleslegesnek tartják. És elvégre ez is álláspont, kár, hogy mind között a leggyengébb.

A biztosított munkásságnak, de a munkaadóknak is nagy érdekei fűződnek ahhoz, hogy a munkásbiztosítás arra az alapra helyeztessék, melyen szociálpolitikai hivatásának meg tud felelni: s ez az *önkormányzat*. Ennek bármilyen megszorítása vagy korlátozása súlyos károkkal jár. A munkásbiztosításhoz nagy szociális és állami érdekek fűződnek, ezek helyes kielégítése csak önkormányzat útján várható. Az állami felügyelet tehát nem terjedhet másra, mint annak ellenőrzésére, hogy az önkormányzati szervek a törvényben s alapszabályaikban meghatározott kötelességeiket teljesítik-e s működésükben ezen túl nem terjeszkednek-e. Az állam bizonyára ragaszkodik ahhoz a jogához is, hogy az autonómia pénz- és vagyonkezelését ellenőrizze, ami ellen kifogása senkinek se lehet. A felügyeleti jogkörnek precíz megállapítása tehát az első követelmény s azután lehet beszélni arról, hogy ez kire bizassék.

Véleményünk szerint az autonómiának, tehát magának a munkásbiztosítási intézménynek e téren is az lehet az érdeke, hogy a felügyelet *független* fórumra bizassék, hogy a napi politika s a politikai elvakultság szerepéhez ne juthasson. Másrészt azonban *garanciák* kellene, még pedig intézményes garanciák, hogy ennek a fórumnak ne lehessenek oly megdönthetlen rendelkezései, melyek pusztítólag hatnak, pótolhatlan károkat okoznak s az autonómiát lehetetlenné teszik.

Súlyos probléma ez, melyet szenvedélyes hírlapi cikkekkel s személyes támadásokkal sem megoldani, sem megérlelni nem lehet. Egyáltalán mindig félünk attól, mikor szociálpolitikai kérdéseket szenvedélyes izgalommal tárgyalnak. Nyugalom s higgadt megfontolás a mód, melylyel a kétségkívül meglevő súlyos bajok forrását felderíteni s az orvoslás eszközeit megállapítani lehet.

A nemzetközi munkásbiztosítás magyarországi egyesülete f. é. július hó 26-án tartotta alakuló közgyűlését a Társadalmi Múzeum helyiségében, Szterényi József v. b. t. t., orsz. képviselő elnöklésével. A közgyűlésen a munkásbiztosítási érdekeltség nagy számmal vett részt, sokan levélben jelentették be csatlakozásukat. Szterényi József elnök üdvözölvén megjelenteket, megnyitotta a gyűlést. Minden egyes alakulat — ugymond — melyben részt veszünk, állami önállóságunkat és szociális téren való haladásunkat dokumentálja a külföld előtt. A nemzetközi vonatkozásokban való érintkezés előmozdítólag hat a mi viszonyainkra is, mert módunk van termékenyítő anyagot kapni a sokkal fejlettebb külföldtől, impulzust nyerni a magunk tevékenységére, amelynek az állami tevékenység mellett mint társadalmi tevékenységnek van különösen fontos jelentősége, mert bármennyire fog az állam szociális téren fejlődni, bármily nagy lesz az államnak tevékenysége e téren, ha maga az érdekeltség nem csatlakozik ehhez a tevékenységhez, nem mozdítja azt elő, akkor fél uton fog haladni az állam is és fél

eredményeket fog elérni. A maga részéről a magyar egyesület megalakulását a legmelegebben ajánlja. Pap Géza osztálytanácsos-bíró hozzászólása után a magyar osztályt megalakítottak jelentették ki. Ezután megállapították az alapszabályokat, mire a választást ejtették meg. Elnöknek Sztéryi József v. b. t. tanácsost, alelnöknek Mentsik Ferencet, az állami munkásbiztosítási hivatal másodelnökét és Hatvany József bárót választották meg. Titkár Kiss Adolf és pénztáros Boross Soma lettek. A választmány tagjaiul megválasztottak: Sarkadi Ignác, Szladits Károly dr., Friedrich Vilmos dr., Jászay Samu, Farkas Elek, dr. Fáy Gyula, Szánthó Menyhért, Morvay Izsó, dr. Pap Géza és Giesswein Sándor.

Az egyesület választmánya augusztus 4-én tartotta első ülését Sztéryi elnöke alatt. A folyó ügyek elintézése után a választmány elhatározta, hogy a f. é. szeptember 6–8-án Hágában tartandó nemzetközi munkásbiztosítási értekezleten az egyesület részt vesz és beszámol az Amerikába kivándorolt magyarok biztosítása ügyében megindított akcióról. Egyben részvételre felhívja a magyarországi érdekeltséget.

Jelentkezni lehet a magyarországi egyesület titkáránál (VII., Rózsa-utca 29.), ahol bővebb felvilágosítás is szerezhető.

A törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesülete. Ez az egyesület, amely a kötelékébe tartozó nemzeti egyesületek és a központi iroda útján nagy sikerű működést fejt ki a munkások védelmét és szociális gondozását biztosító törvényes rendelkezések létesítése iránt, f. évi szeptember 26–28. napjain tartja közgyűlését Luganóban. A kongresszuson, mint az egyesület eddigi kongresszusain is, előreláthatólag kormányunk is képviselteti magát. A kongresszus öt bizottságban fogja tárgyalásait végezni.

Az első bizottság foglalkozik a munkaügyi hivatallal és ennek feladataival, a munkaügyi hivatal rendszeres közleményeivel, a hivatal és a törvényes munkásvédelem nemzeti egyesületeinek pénzügyi helyzetével, az új osztályok alapszabályainak jóváhagyásával, a nemzetközi munkásvédelmi és munkásbiztosítási szerződések jelenlegi állásával és az egyesület további programjával.

A második bizottsághoz van utalva az ólomkérdés (mázolók, agyag- és polygraphiai ipar), a mérgek jegyzéke, a caissonmunka és az 1911. évben Drezdában tartandó nemzetközi egészségügyi kiállítás.

A harmadik bizottság az otthonmunka kérdésével foglalkozik.

A negyedik bizottság feladata a fiatalkorúak éjjeli munkája, a munkásvédelmi törvények végrehajtása és a munkásszabadságidő kérdéseinek tárgyalása.

Végül az ötödik bizottság tanácskozni fog a férfiak és a nők leghosszabb munkanapjáról a szövőiparban, a folytonos üzemekről, különösen kohó és hengerelő műveknél és üveghutákban, a fiatal munkásokról, az általános maximális munkanapról és a föld alatt folytatott bányamunkáról.

A törvényes munkásvédelem magyarországi egyesületének körében dr. Pap Géza min. osztálytanácsos-bíró, a munkásbiztosítás nemzetközi vonatkozásait Magyarországgal való kapcsolatukban tárgyalván, reámutatott arra a szomorú helyzetre, amelyben a Magyarországból Amerikába kivándorolt munkások betegség, különösen pedig baleset esetén jutnak, annak következtében, hogy ott a munkásbiztosítás csaknem teljesen hiányzik, ezenfelül pedig az angolszász jogi felfogás szerint a munkaadó szavatossága is igen szűk körre szorítkozik.

Ebből kifolyólag javaslatot tett a magyarországi egyesület arra, hogy ez a kérdés is kitűzessék a luganoi kongresszus tárgysorozatára; az indítvány az utóbbi időben megalakult amerikai egyesület körében élénk visszhangra talált és remélhető, hogy a kongresszus első bizottságában tárgyalásra kerülő kérdés az Amerikában dolgozó testvéreinket is közelebb fogja hozni a biztosítás, vagy legalább is egyelőre az eddiginél hatékonyabb munkaadói szavatosság jótéteményeihez.

A nemzetközi jogi egyesület (International law association) ez idei aug. 2–5-ig tartandó londoni konferenciájának tartalmas munkarendjére egyebek közt a *munkásbalesetek kártalanításának* (workmen's compensation) kérdését is kitzte. Ugyan e kérdést a két év előtt Budapesten tartott értekezlet is tárgyalta, de ez alkalommal pusztán a két magyar referens (Pap Géza osztálytanácsos és dr. Baumgarten Nándor egyetemi magántanár) előadása került sorra. Mindketten már akkor is rámutattak e kérdés nagy horderejére különösen a külföldi munkások kötelező biztosítása szempontjából. Azóta e kérdés állandóan foglalkoztatta a jogi irodalmat és a londoni konferencia előkészítésére számos jogi vélemény érkezett be. Mint halljuk, előadóként fog szerepelni dr. Baumgarten Nándor

egyetemi magántanár is, ki mint a Magyar Jogászegylet kiküldöttje vesz részt az értekezleten.

A mezőgazdasági munkások biztosításának reformja. A képviselőházban interpelláció tárgyává tették a mezőgazdasági munkások biztosításának reformját. E reform eszméjét rövid idő előtt a pestmegyei mezőgazdasági egyletben vetették fel, ahol Keglevich Gábor gróf konkrét javaslatot tett e biztosítás reformja iránt, amely javaslathoz azóta több más megye mezőgazdasági egylete is csatlakozott.*)

A mezőgazdasági egyesületek akcióját siker kecsegteti. A földművelésügyi miniszter, a napilapok közlése szerint, foglalkozott a kérdéssel és annál inkább hajlandó a reform megvalósítására, mert König Gyula tanár véleménye alapján arra a meggyőződésre jutott, hogy a reformot a mezőgazdák megterhelése nélkül is meg lehetne valósítani, vagyis anélkül, hogy magasabb díjakat kellene fizetniök.

A miniszter ugyancsak a napilapok szerint a pestmegyei mezőgazdasági egylet javaslatát még más fontos rendelkezésekkel is ki akarja egészíteni és ősszel a megfelelő törvényjavaslatot a képviselőházban benyújtani szándékozik.

A reform létrejöttének előmozdítását célozza a képviselőház 1910. július 30. napján tartott ülésében előterjesztett interpelláció is, amely kifejezésre juttatja azt a kívánságot, hogy a mezőgazdasági munkások javára legalább is olyan kedvező biztosítás létesíttessék, mint amilyent az ipari munkások élveznek, kiegészítve ezt a mezőgazdasági munkások kötelező nyugdíjbiztosításával.

A munkásbiztosító pénztári alkalmazottak orsz. egylete augusztus 3-án rendkívüli közgyűlést tartott az Állami Hivatal által kiadott mintaszabályzat tárgyában. Egyhangulag a következő határozati javaslatot fogadták el:

A közgyűlés bármennyire elismeréssel viseltetik a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal azon törekvése iránt, hogy a munkásbiztosító pénztári alkalmazottak szolgálati, fegyelmi és javadalmi viszonyai végleg rendeztessenek, — mégis, mert a Hivatal által e célból kibocsátott szabályzati tervezetben sérelmet lát az Országos Pénztárnak az 1907. évi XIX. t.-c. 130. §-ában biztosított önkormányzati jogára, ugyszintén az alkalmazottak jogos anyagi érdekeire: ennek hatályos orvoslása végett felkéri az Országos Pénztárt és a kerületi pénztárakat, hogy 1. a szabályzati tervezetből az illetményi részt válasszák ki és az alkalmazottak illetményeit az idézett törvényszakaszban biztosított önkormányzati hatáskörben az Országos Pénztár által megalkotott tervezet alapján önállóan szabályozzák; 2. A fegyelmi és szolgálati viszonyok a pénztári alkalmazottak sajátos hivatali helyzetének, az abból folyó méltányosságnak, a korszerű kívánalmaknak és a törvényes szabadságnak megfelelő szabályozást nyerjenek; 3. Miután az alkalmazottak fegyelmi és szolgálati lekötése önként feltételezi hivatali helyzetüknek teljes biztosítását: az annak betetőzéseül szolgáló nyugdíjintézetnek életbeléptetése immáron ne halasztassék, és a szolgálati és fegyelmi szabályok érvénye egyenesen a nyugdíjintézet életbeléptetéséhez köttessék.

Továbbképző tanfolyam. A rajnai tartományban működő szakegyesületi vezetőségek szabad egyesülete ezen évben is továbbképző tanfolyamot rendezett Düsseldorfban szakegyesületi tisztviselők és a szociális biztosítás terén működő egyéb személyek részére. Ez a tanfolyam első sorban a szociális biztosítás terén tevékeny tisztviselőknek és másodsorban egyéb érdekelteknek (például orvosoknak, választott bírósági ülnököknek és tisztviselőknek stb.) van szánva. A tanfolyam első napján a mezőgazdasági balesetbiztosításról, a második és harmadik napon orvosi kérdésekről és a három utolsó napon jogi és igazgatás-technikai kérdésekről folyt az előadás.

Pénztári tisztviselők táppénzigénye. A németországi betegsegélyző pénztárak árszabálybizottsága, mely egyenlő számú pénztári tisztviselőből s igazgatósági tagból áll, folyó évi június hó 22-én tartott ülésén a tarifaszabályzat szerződés 3. §-ra vonatkozólag a következő határozatot hozta: Múlt szolgálatképtelenség esetén a fizetés legalább a 6. hónap elteltéig tovább fizetendő, azonban azon táppénznek levonásával, amely az alkalmazottnak az illetékes pénztártól jár. Tartós kezelés esetén (kórházban, gyógyintézetben stb.) olyan alkalmazottnak, akik hozzátartozóik eltartásáról eddig saját munkakeresményükből gondoskodtak, a táppénz helyét a hozzátartozók segélyezésére való igény foglalja el. A foglalkoztató pénztár tehát fel van jogosítva arra, hogy azt a hozzá-

*) A reformtervezettel e Szemle hasábjain behatóan foglalkozott dr. Fáy Gyula. L. a Munkásügyi Szemle f. é. 8. sz. 267. lap.

tartozó segélyt, amely az alkalmazottnak a segélyt nyújtó pénztártól jár, a fizetésbe betudja.

Fogság — jogosulatlanul felvett táppénzért. Egy németországi pénztári tag 1909 szeptember hó 29-én megbetegedett tuberkulózisban és a pénztártól hetenként, a bemutatott orvosi bizonyítvány alapján 1909 november hó 28-ikáig napi 2 márka táppénzt vett fel. Kiderült azonban, hogy a tag már november 10-ike óta egy másik munkaadónál dolgozott, még pedig naponként 8 órán keresztül, noha röviddel előbb a kerületi pénztárnak határozott kérdésére kijelentette, hogy nem tud dolgozni. A pénztár tehát 58 márka erejéig megkárosult, minek folytán feljelentést tett az államügyészségnél, amely a maga részéről az ügyet áttette a tag lakóhelyén lévő esküdtszékhez. A bíróság a tagot 1910 február hó 3-ikán három heti fogságra ítélte.

A németországi betegsegélyző pénztárak 1909-ben. Valamennyi német betegsegélyző pénztárnak megjelent már az évi jelentése. El kell ismerni, hogy ezeknek a jelentéseknek tartalmas közleményeik s kiváló statisztikai adataik folytán igen nagy szociálpolitikai értékük van. Annál sajnálatosabb, hogy a rendelkezésre álló statisztikai anyagnak kincsei nincsenek egységes elvek szerint és központosítva feldolgozva. Amit a betegség esetére való biztosításnak hivatalos statisztikája ez idő szerint nyújt, az nagyon fogyatékos és csak részben kielégítő.

Az 1909-ik év az 1908-ikhoz viszonyítva, kedvezőnek mondható. A fokozatos javulás főképen a második évnegyedben lépett előtérbe. Az 1908-ik évhez képest nemcsak a taglétszám emelkedett, hanem az egészségi viszonyok is többnyire kedvezőek, vagy meglehetősen kielégítőek voltak. A taglétszám szaporodása és a megbetegedési eseteknek csökkenése dacára is igen sok pénztár a pénzügyi szempontból való kedvezőtlen zárlatról panaszkodik. Az orvosi kiadások, gyógyszerek, kórházi ápolási költségek és igazgatási költségek állandó emelkedést mutatnak. Miután a gyógyszer-kiadás is folyton fokozódik, egy-némely pénztár kénytelen volt járulékait felemelni.

Az orvosrendszer hatása. Kölnben ötnegyed év óta a korlátozott orvosválasztás rendszere áll fenn, az eddigi szabad orvosválasztás helyett. A betegsegélyző pénztárak szövetségének nagygyűlésén tett jelentésekből megállapítható, hogy a szövetséghez tartozó pénztárak az eddigieknél jóval magasabb bevételi feleslegeket értek el és egyúttal a szolgáltatásoknak emeléséről is tanácskoztak. Egyes pénztárak jelentékeny mérvben növelhették tartalékalapjukat is.

A vakok kívánságai a munkásbiztosításra vonatkozólag. A vakok németországi első kongresszusán egyebek között a munkásbiztosításra vonatkozólag a következő kívánságok merültek fel: a) a rokkantsági járadéknak mindazon vagyontalan és eddig el nem látott vakokra való kiterjesztése, akik már a rokkantsági törvénynek életbeléptetése előtt megvakultak és a most fennálló törvény értelmében a rokkantsági járadékot megkapták volna; b) a rokkantsági, agkori- és baleseti járadéknak felemelése a megvakulás bekövetkezésénél.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A társadalmi egészségügy szövetsége.

Erről a nagyszabású franciaországi intézményről ír hosszú ismertető cikket dr. Barthés E. az Assistance publique kerületi felügyelője a »Revue Philanthropique«-ban. Az érdekes ismertetésből közöljük a következőket:

A gyakorlati tapasztalatok napról-napra azt bizonyítják, hogy a közegészségügyre és a jótékonyásra vonatkozó törvényes intézkedéseket mindjobban felülmulják a magánkezdeményezés eredményei. A legtöbb ilyen irányú törvény teljesen hatástalan maradt célját illetőleg. Az ingyenes orvosi segélyről szóló törvény sem lehet eredményes mindaddig, amíg a nyomorogók nem jutnak abba a helyzetbe, hogy védekezni tudjanak a megbetegedés ellen.

Nagy nehézségeket okoz az, hogy az állami jótékonyági intézmény-nél még mindig nem tudták bevezetni a szabad orvosválasztást. Abban a köztársaságban pedig, amely biztosítja a lelkiismereti szabadságot, a sajtó-

szabadságot és a gyülekezési szabadságot, biztosítani kell a bizalom szabadságát is. A családnak a maga választotta orvosra kell bíznia egészségét, nem pedig a kirendelt orvosi hivatalnokra, akit bizalmatlanul fogad.

A közegészségügyi viszonyok reformjának előkészítésére az emberbarátok, közgazdászok és előrelátó emberek országos ligát alakítottak: a szociális egészségügy szövetségét. A szövetség alapját 1903-ban, Bordeaux-ban vetették meg.

Azóta az intézmény programjába felvette fiziologiai kísérletek megajtását, kórokok tanulmányozását, különösen pedig a munkásosztály fizikai, erkölcsi és szellemi megbetegedéseinek kikutatását. Ma már rendszeresen működik s folyton gyarapszik mindabban, amit a bajok elhárítására alkalmazott legegyszerűbb és legészszerűbb módszereivel szerzett tapasztalatok adhatnak.

Örvendetes mindaz az eredmény is, amelyet a különböző kerületi csoportok értek. A *Hérault-i bizottság Montpellierben* rendelőintézetet létesített tüdőbetegek számára és támogatta az alkoholelles mozgalmat. Az erkölcsi higiéné szempontjából a montpellier-i bizottság magára vállalta, hogy évenként kongresszusra hívja a pornográfia ellen alakult francia egyesületek szövetségét.

Az élelmiszerkereskedőknek az egészségügy iránti közönyével szemben a bizottság megbecsülhetetlen eredményeket ért el ott, ahol a közigazgatás és a rendőrség mindig tehetetlennek bizonyult. A pékműhelyekben és az üzletekben a tulajdonosok beleegyezésével a következő hirdetésekét függesztették ki:

1. A szövetség kiküldöttei fölkereshetik a sütődék összes helyiségeit, akkor és olyan órában, amikor ez nekik tetszik.

2. A helyiségeket tökéletes tisztaságban tartják: főként a pékműhelyt s a hozzátartozó helyiségeket évente egyszer-kétszer kimeszeltetik s a lehető leggyorsabban szellőztetik.

3. A sütőműhelyt vízhatlan padlózattal látják el, amelyet mindig jó karban tartanak. A helyiségeket mindig megnedvesítve söprik ki.

4. Egy hirdetés megtiltja a személyzetnek és a vevőknek, hogy a padlóra köpjenek. A sütőműhelyben egy mindig jó állapotban lévő köpőcsészét kell tartani.

5. A személyzettől a legnagyobb tisztaságot követelik. Részükre mindig elegendő vizet és törülközőt kell tartani.

6. A lisztet száraz helyre rakják, lehetőleg megvédve a portól és az egerektől.

7. A dagasztást csakis kézzel, vagy géppel szabad végezni. A gép gondosan tisztogatandó.

8. A városi vízvezeték vizét szabad csak használni a dagasztáshoz. A vizet erre a célra teljesen tisztán tartott edényekben forralják föl.

9. A kenyeret semmi körülmények között sem szabad az utca porának kitenni. Az üzletben söprés alkalmával megvédik a por ellen.

10. Amennyire csak lehet, felügyelnek arra, hogy a vevő ne fogdossa össze a kenyeret, amelyet megakar vásárolni.

11. A kenyeret jól elzárt tartóban szállítják házhoz. A vevő kívánságára csekély különdíjért papírsákba csomagolják.

12. A nem eléggé világos pontok értelmezésére nézve a szövetség bizottsága dönt.

13. Minden csatlakozott sütőde kap egy számmal ellátott jelzőtáblát, amelyet a bizottságnak vissza ad, ha a megegyezést valamely okból felbontják.

14. A szövetség egyszeri figyelmeztetés után megvonja támogatását, ha a főntebbi megegyezést megszegik: az első figyelmeztetést visszavonják, ha egy év alatt nem fordul elő újabb szabálysértés.

15. A csatlakozottnak joguk van bármikor föllobontani az egyezményt, amiről a bizottságok értesítik s a jelzőtáblát visszaszolgáltatják.

A szövetség hirdetményt függeszt ki a sütődékben, amelyben értesíti a közönséget a megkötött egyezségről és ellátja a szükséges egészségügyi tanácsokkal.

Ezek az elhárítás különböző módjai. Előnyei pedig a következők:

1. A jelzótáblát, amely figyelmezteti a járókelőket, hogy az illető sütődét a bizottság ajánlja, hamarosan megismeri a közönség és értékelni tudja. 2. A belül elhelyezett hirdetmény segítségével a tulajdonos könnyebben megakadályozhatja, hogy a közönség áthágja a 4. és 10. pontokban foglalt tilalmat: a padlóra való köpést és a kenyér fogdosását. A vevőt egyuttal értesíti, hogy a tulajdonos önként magára vállalta a fönti kötelezettségeket s a vevő tudni fogja, hogy a kenyeret a legjobb föltételek mellett készítették. 3. A csatlakozottak névsorát időnként közzéteszik a lapokban. Azonfölül a csatlakozottak díjtalanul orvosi vizsgálat alá vétethetik azon alkalmazottjukat, akinek egészségi állapota gyanúra ad okot. Mindezekért pedig semmi kötelezettség sem hárul rájuk.

Azok részére, akik lisztjüket analizáltatni akarják, a bizottság leszállított díjokról gondoskodik a különböző tudományos laboratóriumokban. A bizottság a közönséghez a következő fölhívást intézi:

»A közönségnek különös érdeke, hogy jó kenyeret kapjon. Ehhez joga van s ez kötelessége egészsége szempontjából. Ezért a bizottság fölrázza kábultságából: »Segíts magadon és a szövetség megsegít.« »Itt a sült galamb, légy szives nyisd föl érte a szádat.«

Hasonló hirdetményeket helyeznek el a mészárosoknál, henteseknél, tejcsarnokokban, gyümölcsüzletekben, fokról-fokra, amint ezek csatlakozni fognak.

A *Loire Inférieure*-i bizottság tudakozódó irodát rendezett be. Ebben az irodában központosítanak minden olyan fölvilágosítást, ami a segélyző-, jótékonyági és hasonló intézményekre vonatkozik, úgy, hogy az érdekelt fél az irodából egyenesen azt az intézményt keresheti föl, amelyik szükségletének megfelel.

Az alkohol lévén a nagy ellenség, *Nantes* városa nemcsak a felnőtteket akarja megóvni, hanem elakarja távolítani a gyermekeket az alkoholistá szülőktől s oly nevelésben részesíteni, hogy hasonló példát ne követhessenek. A város egy nagy területet szerzett, amelyen hatalmas palotát épített egy harminc hektár kiterjedésű parkban, amelyet rétek vesznek körül. Itten különböző sportot úznek a gyermekek. A házban pedig fürdőről is gondoskodnak részükre.

A *Girondini* bizottság szellemi egészségügyi osztályt szervezett. A ragadós betegségek osztálya a műhelyekben és a munkáslakásokban rövidre szabott utasításokat osztott ki a ragadós betegségek elkerülésére nézve. És amennyiben ez a munkásokat illeti, óvatosságra inti a venerikus veszedelemmel szemben. Négy kis oldalon leírják a ragadós betegségeket: a fertőtlenítés módját, a fertőtlenítő szerek mennyiségét és alkalmazását.

A *Bouches-du-Rhône*-i bizottság előadásokat tartott a kölcsönös segélyezésről (mutualité) a vízkérdésről, a házi gyógyszerterről, az alkoholizmusról, a gyermektáplálásról, a mezőgazdasági egészségügyről, stb. Azonkívül nőbizottságot alakítottak, amely a háztartási egészségügyet és a fiatal leányok hygiéniáját tanulmányozza.

A *Pas-de-Calais*-i bizottság bölcsődét alapított és tanfolyamot létesített a csecsemőtáplálásban való kioktatásra. A département erre a célra 10.150 frank hitelt szavazott meg. A bizottság révén *Pas-de-Calais*nek olcsó lakóházai vannak, amelyeket 11 társaság tart fön.

A *Lot-et-Garonne*-i bizottság albizottságokat létesített, amelyek a kerületek székhelyeiről úznek propagandát az elnéptelenedés, az alkohol, a tüdővész ellen.

A *Lorrain*-i bizottság annak a módját tanulmányozta, miként lehet az egészségügyet támogatni a hadseregben, miképen alapíthatnak oly intézményt, amely otthonában legyen segélyére a nőnek szülés előtt és után.

A Grenoble-i bizottság nyolc osztályt alakít, amely a következő kérdésekkel foglalkozik: 1. A nő és a gyermek egészségtana. 2. A kölcsönös támogatás és az erkölcsi nevelés. 3. Az antialkoholista akció. 4. Az alkoholizmus és a tuberkulózis egymáshoz való viszonya. 5. A táplálkozás. 6. Hygiène és lakásügy. 7. Az utak egészségtana és az utak veszedelmei. 8. Iskolai egészségügy, fizikai nevelés.

A bizottságok főként a ragadós betegségek ellen küzdenek. Igyekeznek a kölcsönös támogatást kifejlesztetni, megjavítani a lakásviszonyokat, és az élelmezést, röpiratok és előadások útján az oktatást előmozdítani, központi tudakozódó irodát létesíteni. Minden megengedhető eszközzel küzdenek a főntemlített okokból származó társadalmi bajok ellen. Ezen célból a szövetség egyesíti a különböző egyesületek és szövetségek képviselőit. Helyi kezdeményezéseket támogat, csoportokat szervez, közös programm végrehajtása céljából szövetségeket létesít s a közvélemény és a közigazgatással szemben az általános érdekeket képviseli. Minden rendelkezésére álló eszközzel kutat oly tények, intézmények és eszmék után, amelyekkel tagjainak munkáját támogatja. Az elért eredményeket közreadja. A szövetség fölajánlja támogatását a meglévő intézményeknek, anélkül azonban, hogy ezt rájuk erőszakolná. Nem folytat olyan akciót, amely ezen intézményekkel versenyt okozna, hanem kizárólag csak azt teszi, amit az utóbbiaknak nincsen módjában megtenni. Viszont az intézmények a saját dolgaik elintézésével csak a szövetség bizottságának fölhatalmazása alapján használhatják föl a szövetséghez való tartozásukat.

*

A szövetség csoportjainak főntismertetett törekvéseiből könnyű megállapítani, hogy ezek elsősorban a nők oktatásával és a gyermek egészségtanával foglalkoznak. Logikus törekvés, hogy a nőt kioktassák kötelességeiről, amely főként a háztartás bölcs vezetéséből és a gyermekek neveléséből áll. A nők maguk is fölismerik, hogy a gyermeknevelés oly fontos föladata az anyának, hogy föltétlenül szüksége van külön kioktatásra, amely előkészíti annak teljesítésére. A gyermeknevelés mellett a szövetség súlyt helyez a kölcsönös segélyezésre (mutualité). Ennek segélyével az egyszerű ember is fölülelemelkedik az önzésen s az igazi szolidaritás fejlődik benne, ami azután képessé teszi a kollektív életre.

A lakásügy egészségtana hatalmas mozgalmat teremtett. Az olcsó lakások építésére alakult társaságok rohamosan szaporodnak s hamarosan kitűnő eszköznek bizonyulnak az egészségtelen és rossz lakásoknak a leküzdésére, a melyekben az alkoholizmus és a tuberkulózis tanyáznak.

Balesetek a fővárosban. A székesfővárosi magyar kir. államrendőrség 1909. évi jelentése a balesetekkel is foglalkozik. Az összes balesetek száma 1909. évben 14.301 volt, ami az 1908. évhez képest 1.829 többletet jelent. Megállapítható, hogy a balesetek száma évről-évre emelkedik, ami az ipari és gyári üzemek szaporodásával is összefügg. A statisztikai adatok helyes mérlegelése szempontjából azonban azt is figyelembe kell venni, hogy a munkásbiztosítási törvény rendelkezései következtében a balesetbejelentések most pontosabban megtörténnek, mint azelőtt.

A villamos vasutak összesen 295 balesetet okoztak, 76-tal többet, mint az előző évben. Egyéb okoktól eltekintve, a villamos vasuti társulatok sem tesznek meg mindent, ami a baleset elhárítását előmozdítaná; különösen az alkalmazottak tulságos kihasználása is szaporítja a balesetek számát. Részletezve: a közuti villamos vasútnál volt összesen 174 baleset, ezek között 20 halálos végű. A városi villamos vasútnál volt 90 baleset, ezek között 15 halálos végű (vagyis 16%). A B. U. R. vasútnál volt 20 baleset, ezek között négy halálos kimenetelű. A gőzvasutak 88 balesetet idéztek elő. Az automobil-balesetek száma 43, az előző évi 38-czal szemben. A teherkocsik által okozott balesetek száma 174.

A gyári balesetek számában csökkenés állapítható meg. Az 1908. évi 10.568

gyári balesettel szemben 1909-ben 9.326 baleset volt. Ezek közül 13 halálos, 4.506 súlyos és 6 könnyű. Különösen gyakoriak voltak az olyan gyári balesetek, amelyeket a hajtó fogaskerék, hajtó-közvetítő, körfűrész, gyalú és marópad, továbbá tartályoknak védőkészülékkel vagy korláttal fel nem szerelése idézett elő. Sok esetben a munkások mellőzték a meglévő védőkészülékek igénybevételét. A gyári balesetek számának csökkenése azonban mégis azt mutatja, hogy a gyárosok a büntetőjogi és anyagi felelősség tudatában a balesetek elhárítására mindjobban megteszik és betartatják az óvrendszabályokat.

A jelentés nyomán helyesen veti fel a Jogtudományi Közlöny azt a kérdést, hogy miért nem teszi meg a rendőrség a kellő intézkedéseket a villamosvasúti társulatokkal szemben abban az irányban, hogy az alkalmazottaknak helytelen kihasználása, a forgalom biztonsága érdekében is, mellőztessék. A rendőrség jelentése maga is megállapítja, hogy „az alkalmazottak túlkimerítése semmiképp sem alkalmas mód a balesetszámok netáni kedvező befolyásolására“, még sem tesz semmit ennek az állapotnak megszüntetésére. Pedig bizonyára nagy jelentősége volna és eredményre is vezetne, ha a rendőrség ebben az irányban külön előterjesztést tenne mind a fővároshoz, mind pedig a kereskedelemügyi miniszterhez.

Azt is helyesen követeli a nevezett lap, hogy a rendőrség minden esetben indítson nyomozatot a társaságok ama közegei ellen, akik helytelen munka-beosztással és a személyzetben való túlzott takarékoskodással az illető alkalmazott kimerültségét és így közvetve a baleseteket előidézik.

Ha igaz az az állítás, hogy a villamos vasutak által váltóigazítóként alkalmazott 14 éves gyermekek délután 5-től este $\frac{1}{2}$ 12-ig tesznek szolgálatot és másnap már reggel $\frac{1}{2}$ 6-kor ismét jelentkezniük kell szolgálatra és így ide-oda menemenetelre és étkezésre $\frac{3}{4}$ — $\frac{3}{4}$ órát számítva, a serdületlen gyermekeknek négy és fél órájuk marad alvásra, úgy ebben nem egy baleset lelheti magyarázatát és minden esetre megvilágítja ez villamos-vasutaink munkásvédelmi felfogásának színvonalát. Mutatja ez azonban azt is, hogy mily sok szociális olajcsöpp kellene még az olyan közigazgatási gépezet kerekeinek, amelyek az ilyen visszaéléseken sem képesek keresztülgázolni.

Anyák kioktatása. Dr. Mocquot francia egészségügyi főügyelő Appoignyban 1902. februárjában anyákat kioktató állomást létesített. Itten szerzett tapasztalatairól a következőkben számol be: »Minden évben ismerttettem az általunk elért kitűnő eredményeket. Az idén az érdekelt leginkább, hogy mi lett azokból a gyermekekből, akik normálisan éltek át életük első két esztendejét. Kezdetől fogva jegyzéket vezettem azon gyermekekről, akik a községben születtek. Miután azoknak életmenetéről, akiket utasításaink szerint nevelték, biztos adataim vannak, kizárólag ezekről fogok beszámolni. 1902 óta 166 gyermek javára, vették igénybe tanácsadásunkat. Ezek közül 5 meghalt (még pedig különösképp, valamennyi szeptemberben); még pedig 1902-ben 3, 1903-ban 1, 1905-ben 1; 1905 óta egyetlen haláleset sem fordult elő. Amilyen mértékben az anyák kioktatása emelkedett, olyan mértékben csökkent a gyermekhalandóság, míg végre teljesen megszűnt. A 166 főügyelet alatt álló gyermek közül tehát 161 még él: a legidősebbek 9 évesek. Tehát nem csupán a két első esztendőben lehet méltányolni a kioktatás eredményeit, hanem az egész gyermekkor idején. Azt mondanám, ha merném, hogy az eredményeknek kedvező hatásuk van az egész életre. Ezeknél a gyermekeknél a betegségre való hajlandóság igen csekély. Némely elkerülhetetlen zavarokat leszámítva, közülök nagyon kevés volt komoly beteg. Csupán a számarhurut dühöngött különösen: a kanyaró és a vörheny csak néhány könnyű esettel fordult elő. A nátház is jóindulatú lefolyású volt. Azt a néhány súlyosabb betegséget, amelyet kezeltem, az adott utasítások be nem tartása okozta. Azok az anyák, akik már tudják, hogy mi érheti gyermeküket, az elsők voltak, akik ezt velem megállapították. Tapasztalataim egyébként igazolják azt a föltevésemet, amelyhez mindig ragaszkodtam, hogy »a gyermeknél az emésztő-apparatus a legfontosabb szerv«. Ha ez rendben van, az egész szervezet tökéletes. Azonban minél fiatalabb a gyermek, annál nehezebb nála ezt a célt elérni. Folytonosan ügyelni kell arra, hogy elhárítsuk a legkisebb zavart is, amelynek oly súlyos következményei lehetnek. És Budinne ezerszeresen igaza volt, amikor szigorúan ragaszkodott ahhoz, hogy nagy főügyeletet kell gyakorolni a kicsinyek táplálkozására. Eddig csak az anyák kioktatásának közvetlen eredményeivel foglalkoztak. Soha sem törődtek avval, hogy mi lett a gyermekekkel két éves koruk után. Igaz, hogy ezt másutt, mint a vidéken alig is lehet megtenni. Hosszú idők ered-

ménye, amelyeket ma felsorolok s amelyek újra bizonyítják a kioktatás előnyeit s mint a gyermekhalandóság elleni kitűnő eszközt mutatják be. De van egy dolog, amit sajnálatosnak tartok: hogy nagyon korán beszüntetik a gyermekekre való fölügyeletet. Szerintem, ha a csecsemőkre való fölügyelet után az iskolák komoly orvosi ellenőrzése következne, fokozatosan csökkenthetnők a gyermekbetegségeket, amelyek nagyrésze teljesen elhárítható. Hozzáfűzöm még, hogy ha Budint az általa kijelölt úton követni akarjuk, s folytatni fogjuk az orvosi fölügyeletet az intézetben, az iskolában, a gyermekek halandósága szakadatlanul csökkenni fog. Oly országban, mint Franciaország, ahol az emberben való deficit évről-évre emelkedik, nincs jogunk elhanyagolni egyetlen eszközt sem, amelynek segítségével megmenthetjük az országra nézve oly hasznos, sok, törekeny életet.»

Ujabb indítvány az alkoholizmus leküzdésére. A legközelebb egybehívandó norvég országgyűlés (storting) napirendjén szerepel *dr. Mjøen* indítványa az alkoholkérdés megoldására, melynek vezérgondolatai a következők: Az alkoholnak az egyénre és a fajra gyakorolt káros hatása nem függ csupán a bevett szeszesital mennyiségétől, hanem emellett más tényezőktől is, mint például a hígítottság fokától és a fogyasztást kísérő tápszerszervezés módjától. Nem szenved kétséget, hogy egyenlő körülmények között a szeszesitalok veszélyessége a fokozódó alkohol tartalmával növekszik. *Dr. Mjøen* ennek alapján indítványozza a szeszesitalok osztályozását és veszélyességük foka — tehát alkoholtartalmuk foka — szerinti megadóztatásukat. Minden forgalomba kerülő üvegen, mely szeszesitalt tartalmaz, rajta legyen az alkoholosztály bélyege. Az I. osztályban csak 2%-on aluli szeszesital (könnyű sör) lehet, mely mindenütt kapható volna. A magasabb alkoholfokú italok számára kisebb-nagyobb megszorításokat tervez az indítvány. A norvég miniszterium egyhangúlag magáévé tette az indítványt. Amennyiben az indítványból törvény lenne, ez újabb irányt jelentene az alkoholizmus elleni küzdelem történetében. A norvég absztinensek között nagyon eltérők a vélemények. Egy részük teljesen alkalmatlannak mondja az indítványt az alkoholizmus leküzdésére, míg a többség figyelemre méltó kísérletnek mondja, mely esetleg eredménnyel járhat, feltéve, hogy az I. osztály számára a 2%-os határt szigorúan betartják, ha emellett az adó progresszivitása elég éles és főleg, ha az ekkép mutatkozó adójövedelem nem fiskális célokra, hanem az alkoholizmus leküzdésére és jóléti intézményekre, első sorban munkáslakásokra és népházakra fordítatik.

A munka befolyása az emberi test növésére. *Loriga* tanár az olasz munkaügyi hivatal támogatásával nagy anthropológiai és statisztikai tanulmányt közöl fenti címen. A méréseket nem maga a szerző végezte, ő csak feldolgozta olasz, amerikai, angol és orosz szerzők anyagát, kik dolgozó és nem dolgozó gyermekeket mértek rendszeresen. Kitűnt, hogy fárasztó vagy egészségtelen munkát végző gyermek növésében visszamarad. A különbség a dolgozó és nem dolgozó gyermekek között abban a korban a legnagyobb, amelyben a növés a leggyorsabb. A növés általában a 18. életévvel ér véget, 12 éven aluli gyermeket semmilyen munkához, 15 éven aluli gyermeket bányamunkára semmi szín alatt sem szabadna engedni, élettani szempontból sem. Nemcsak növésében marad vissza a dolgozó gyermek. Gyakran állnak be a hátgerinc elferdülései, a test nem fejlődik részarányosan. *Loriga* tehát azt követeli, hogy 15 éven aluli gyermeket semmilyen munkára sem legyen szabad bocsátani, kivéve a tanoncmunkát, azt is a szó legszorosabb értelmében. Az ifjúság munkáideje leszállítandó, a dolgozó gyermek időközönként orvosi vizsgálatnak vettessék alá, vajjon szervezete megengedi-e, hogy munkáját folytassa. Különösen káros hatását látta szerző a terhes asszony munkájának a fejlődő gyermekre. Olyan asszonyok gyermeke, kik terhességükben munkában állanak, mindig satnyább és kisebb súlyú, mint ama asszonyok újszülötte, kik terhességük utolsó hónapjaiban nem dolgoztak. Az ily gyengébb gyermekek halandósága is nagyobb. A munkában álló terhes nő gyakrabban vetél és gyakrabban szül halott gyermeket. Bizonyos ipari mérgek (ólom, higany, foszfor) külön is a legnagyobb mértékben veszélyesek a magzatra.

Szövetkezeti pihenő telepek Angolországban. A Cooperative Holiday Association tagjainak önköltségen olcsó tartózkodási helyet akar nyújtani a vakáció eltöltésére. Eredetileg oly egyesülés volt, mely tagjai számára szombati és vasárnapi kirándulásokat szervezett. Most a szövetkezetnek Nagybritanniában 7, külföldön 3 szállodája van, amelyekben az utolsó évben a szövetkezet 12.479 tagja töltötte vakációját. A háztartási munkásnők e szállodákban a megszabott

munkaidő leteltével jogosultak arra, hogy mint egyenrangú résztvevők vegyenek részt a szövetkezeti tagok minden kirándulásán és társas összejövetelén. Az év bizonyos szakában szegényeknek, tehát nem tagoknak is, ingyen helyeket bocsátanak rendelkezésükre. Az utolsó évben 395 ily vendéget látott el a szövetkezet.

MUNKÁSVÉDELEM.

A bányászok megmentése.

Az angol alsóházban legutóbb Twist H. munkáspárti képviselő szóvá tette a mindegyre sűrűbben előforduló bányaszerencsétlenségeket s követelte, hogy a szerencsétlenség elhárítására és a mentési munkálatok szervezésére törvényes intézkedéseket hozzanak. A mostani rendeletek szerint a bányatársaságok jelentést tartoznak tenni mindazon balesetekről, amelyek legalább is 7 napnál tovább tartó munkaképtelenséget okoznak. A belügyminiszteriumhoz ezen rendelet alapján beérkezett jelentések szerint 1908-ban, (ez évről van legújabb, teljes kimutatás), 1.345 bányászt ért halálos baleset, többé-kevésbé súlyosan megsérült 141.000. A halálos balesetek számát azonban az utóbbi két évben nagyban növelte a Maypole-i és West-Stanley-i bányaszerencsétlenség, úgy hogy átlag 1.000 halottat és 140.000 sebesültet lehet számítani az utóbbi évek hosszú során.

Szomorú és megdöbbentő képet festett Twist a sérültek ezen óriási számáról. Képzeletben menetté formálta egy esztendő áldozatait. Kettős sorokban, három lábnyira egymás mögött sorakozik a sok megsérült bányász. Negyven mértföldnyi hosszú a menet s minden hetvenedik sorban egy-egy holttestet kísérnek özvegye és árvái. Ez a szörnyű kép azonban csak egy esztendőre szól. Ehhez csatlakozhatnak még azok a tizezrek, akik az előző években lábukat, szemüket, karjukat veszítették, vagy más módon lettek örökös nyomorékok a kenyérért vívott gyilkos küzdelemben s ma az országban szerteszórva nyomorban tengetik sivár életüket.

A bányaszerencsétlenségek elhárítására Twist javasolta, hogy a gyakorkorlott bányamunkások közül nevezzenek ki bányafelügyelőket. Ha 100 ilyen felügyelőt alkalmaznak 4,800 korona évi fizetéssel, ez csak 480.000 korona kiadást jelentene. Angolország évente 260,000.000 tonna szenet termel. Ha tehát egynegyed fillér adót vetnének ki egy-egy tonna szénre, már ez maga 650.000 koronát jövedelmezne. Tonnánként két és fél fillérnyi adó pedig kifizetné a fölügyeletet, a mentő állomásokat és fölszereléseket.

A bányatulajdonosok talán panaszkodnának emiatt — mondta Twist — de ki törődik velük? Ki hallott már arról, hogy egy bányatulajdonost ért halálos baleset? A legritkább esetben kockáztatja életét s még ritkábban a tőkéjét a szénbányászatban. Senkinek sem lesz joga tehát panaszkodni azért, ha az emberélet ilyen rémes pusztulásának meggátlására kötelezik azt az iparágat, amely minden kockázat nélkül 168 millió koronányi hasznot húz olyan vállalatból, amelynél a munkások százezrei csekély bérért napról-napra az életüket kockáztatják.

Az angol belügyminiszterium, ígéretéhez képest, törvényjavaslatot terjesztett elő a bányaszerencsétlenségeknél szükséges mentési munkálatok szervezéséről. A törvénytervezet kötelezi a bányatársaságokat, hogy mentőkészülékeket alkalmazzanak és jól képzett mentőcsapatokat szervezzenek. Az államtitkár elmondta, hogy több bányatelepen már vannak kitűnő mentőkészülékek és jól betanult mentőcsapatok. Ezek azonban magánkezdeményezésen alapulnak és csak kevés telepen vannak még meg. A törvényhozási intézkedés azért is szükséges, hogy általánossá tegyék ezen intézményeket. Nagy kerületek vannak még, ahol egyáltalán nincsenek mentő állomások. A már meglévő állomások föntartásához is csak a bányatulajdonosok egy része járul. Igazságtalanság, hogy csak kevesen vegyék magukra ezt a kötelezettséget, amikor nyilvánvaló, hogyha tűz üt ki, vagy

robbanás történik egy olyan bányában, amelynek tulajdonosa nem járul hozzá a mentőállomás főtartásához, ennek mégis erkölcsi kötelessége, hogy a mentéshez siessen. Már ebből a szempontból is szükséges, hogy törvényhozás útján általánosan kötelezővé tegyék a mentőállomások létesítését. A javaslat fölhatalmazza a belügyminisztert, hogy a szükséghez mértelen rendeletet adjon ki ezen intézkedések végrehajtására. A rendeletet a bányatulajdonosok és a munkások véleményének meghallgatásával az erre kiküldött bizottság dolgozza ki. A kidolgozott rendeletet közzéteszik s ha negyven napon belül nem emelnek ellene kifogást, törvényerőre emelkedik. Valószínű, hogy a törvényjavaslatot minden ellenzés nélkül elfogadja az alsóház.

A bányaszerencsétlenségek és a mentési munkálatok szempontjából érdekes kísérleteket végeztek a drótnélküli telefonnal és táviróval is. A kísérleteket a hirneves chiselhursti barlangokban végezték. A kísérletezők egy része a hegyoldalban telepedett le, a másik része pedig közel egy kilométernyire szállt le a krétarétegek mögé. A hegyoldalban egy körülbelül 6 kiló súlyú, fényképezőkészülékhez hasonló telefonszerkezetet alkalmaztak s a drótokat a krétarétegekbe erősítették. A kísérlet kitűnően bevált. Táviratokat váltottak és zavartalanul beszélgethettek egy 90 lábnyi vastag krétarétegen keresztül. A készüléknek a fő előnye az, hogy a többi dróttalan készülékhez hasonlóan nemcsak a levegőn keresztül tudja az áramot közvetíteni, hanem a földrétegeken át is. A sikeres kísérlettől fölbuzdulva, különböző helyeken tettek újabb próbákat kitűnő eredménnyel. Ezeknek a kísérleteknek fontossága a bányaszerencsétlenségek mentési munkálatainál szinte kiszámíthatatlan. Legutóbb például Whitehavenben 130 bányászt maga alá temetett a tárna. Egy hétig tartott, míg kitudták őket menteni. Bratssdownban 1905-ben 11 ember 5 napig volt eltemetve. Cherryben (Amerika) 22 embert mentettek ki 9 napos sirjukból. A courrièresi bányaszerencsétlenség még élénk emlékezetben lehet, amikor 19 nap mulva tudtak csak kimenteni 13 embert, egyet pedig 25 nap mulva hozták a földszinére. A legtöbb esetben azért késték a mentéssel, mert az ásatásokkal is csak tapogatództak és nem tudták, milyen irányban vannak az élve eltemetett munkások. Az újabb kísérletezéseknél oly jól bevált drótnélküli telefon segítségével a földgyomrában elzárt munkások pontosan irányíthatják a mentési munkálatokat s így siettetik kiszabadulásukat irtózatos sirjukból.

Iparfelügyelőségi bizottságok. A »Budapesti Napló« írja. Alig egy év leforgása alatt három hatalmas magyar gyárban történt veszedelmes robbanás, amelyeknek igen sok munkásélet esett áldozatul. Körülbelül egy éve lesz, hogy Weisz Manfréd csepeli tölténygyárában felrobbant a száraz lőpor, amely több mint husz munkás életét oltotta ki. A szerencsétlenek között néhány gyermekmunkást is a másvilágra vitt a rettenetes explozió. Ezt a szerencsétlenséget pár hónappal követte a szegedi gyufagyár katasztrófája, míg most a napokban a beocsini kazánrobbanás pusztított el tizenkét munkáséletet. A kereskedelemügyi miniszterium és az iparfelügyelőség az első, tehát a Weisz Manfréd esetében vizsgálatot indított, de a vizsgálat eredményéről semmi sem szivárgott ki. A szegedi robbanás ügyében kiderült, hogy az illető iparfelügyelő, aki a szegedi gyufagyárban a felülvizsgálatot annak idején teljesítette, nem hibás a robbanás keletkezésében. A robbanások és főleg a kazánrobbanások általában a gyártulajdonosok lelkiismeretét terhelik, akik inkább kiteszik a gyárat és az ott dolgozó munkásokat a robbanás veszedelmének, semhogy a rossz kazánt jóval cseréljék ki, vagy kellő elővigyázatot teljesítsenek. A beocsini kazánrobbanás ügyében a kereskedelemügyi miniszterium nem indított vizsgálatot, sőt a robbanásról hivatalosan tudomást sem szerzett, mivel a beocsini gyár a horvát autonóm iparfelügyelőség hatáskörébe tartozik és így a vizsgálatot a horvát iparfelügyelőség tartozik megindítani.

A lap a robbanás dolgában kérdést intézett a kereskedelemügyi miniszterium illetékes ügyosztályánál, ahol a következő felvilágosításokat kapta: A kazán-

robbanások okait igen nehéz megállapítani. Tény az, hogy a legtöbbször a gyárak tulajdonosainak lelkiismeretlensége és semmi humanitást nem tekintő kapzsisága játszik szerepet a robbanások előidézésében. Az iparfelügyelőknek a legszigorúbb kötelességük épen e veszedelmek elkerülése céljából, a gyárakat és a kazánokat alaposan és lelkiismeretesen megvizsgálni. A tapasztalat azonban azt bizonyítja, hogy az egyes iparfelügyelők nem képesek olyan szorgos és intenzív felügyeletet gyakorolni, hogy e robbanások elkerülhetők legyenek. A külföldön régen belátták ezt és a nyugati államok legtöbbször a gyárak és kazánok feletti felügyeletet nem egyes emberek, hanem bizottságok végzik. E bizottságok külföldön kitűnően beváltak. Hiszen egy egész bizottság, amelynek egyedüli feladata az, hogy a gyárak, a kazánok és az üzem fölött felügyeletet és ellenőrzést gyakoroljon, sokkal intenzívebben és pontosabban teljesítheti a felügyeletet és ellenőrzést, mint a nálunk alkalmazott iparfelügyelők. A miniszterium most kísérletezik, hogy ezen üdvös intézményt nálunk is bevezesse. Az iparfelügyelőségi bizottság intézménye sok magyar gyárat és még több munkáséletet meg fog menteni a robbanás katasztrófáitól. Remélem, hogy ez intézmény rövidesen megvalósul az országban.

Mindenesetre örvendetes, hogy a miniszterium komolyan foglalkozik a kazánrobbanások megakadályozásával — de tegye ezt mielőbb. A sűrűn ismétlődő katasztrófák gyors és erélyes intézkedésre intenek.

Az osztrák bányatársulások munkásvédelmi értékére nézve jellemző az alábbi eset. Sch. K. 56 éves bányamunkás 33 év óta dolgozott egy bányában. Ekkor elérte őt sok öreg munkás sorsa — elbocsátott. 33 éven át pontosan fizette járulékait a bányatársulásának. A befizetett összeg és járuléka 4.000 koronára rugtak. Az öreg munkás segélyt kér a társulástól. A munkaadó pártolja a kérést. A társulada elutasítja a bányászt — egészségesen bocsátott el. Pedig a munkás oly nagyot hallott, hogy alig volt lehetséges vele megértetni valamit. Csak azért dolgozott süketen is, hogy magasabb nyugdíjat biztosítson magának — hiszen bányász volt és 56 éves. Nem tudta megérteni, hogy a befizetett összeg nagysága dacára is peres úton érvényesítheti csak igényeit. Felakasztotta magát.

Ipari balesetek statisztikája. Németországban az 1907. évről is összegyűjtötték az ipari balesetek statisztikáját. Egészben véve feldolgoztak 81.248 számláló lapot. A statisztikának eredményét három részben fogják nyilvánosságra hozni; az első rész csoportosítja a balesetek gyakoriságát az egyes országrészek és üzemi csoportok szerint, tartalmazza továbbá a biztosított üzemek és egyének adatait, a sérülések minőségét és a sérült testrészeket; a második rész foglalkozik a balesetek okaival és lefolyásával és a balesetek megelőzésének kérdésével; végül a harmadik rész foglalkozik a balesetek következményeinek statisztikájával.

A kereskedelmi alkalmazottak nyári vakációja. Düsseldorfban a magánalkalmazottak népes gyűlést tartottak, melyben a nyári vakációhoz való joguk törvényes biztosítását kérték. Elismerték, hogy a munkaadók egy része eddig is megadta alkalmazottainak a nyári vakációt. Mégis szükségesnek tartják, hogy a kérdés törvényesen rendeztessék, mert a munkaadók egy nagy része hallani sem akar az alkalmazott nyári szünidejéről. A törvényhozáshoz fordult a gyűlés azzal a kéréssel, hogy az alkalmazott nyári szünidejének jogosultságát törvényben biztosítsák.

A francia kormány szociálpolitikai alkotásai. A parlamenti szünet előtt a szociális törvények egész sorozatát terjesztette a parlament elé a kormány. Ezek a munkaidő szabályozásáról szóló törvény, a kereskedelemben alkalmazottak pihenő idejének szabályozásáról szóló törvény, az ipari bíróságokra és a bérszerződésekre vonatkozó törvények.

A munkaidő szabályozásáról szóló törvényjavaslat kimondja, hogy a felnőtt munkások munkaideje műhelyekben, gyárakban, bányákban, mindenféle más üzemből, egyházi vagy jótékonyági üzemekből sem véve ki, nem lehet több 10 óránál. Már a törvény kihirdetésének napjától fogva nem szabad hogy hosszabb legyen a munkaidő 11 óránál, négy év alatt a törvénynek végre kellene hajtva lennie teljességében. Az év 60 napján a munkaidő 10¹/₂ órára, a szabad légben a dolgozóknál 90 napon át 10¹/₂ órára terjeszthető. Egy külön fejezet a kivételeket sorolja fel.

A kereskedelmi alkalmazottak munkaidejének szabályozásáról szóló javaslat minden alkalmazottnak megszakítás nélküli 11 órás pihenőt biztosít. Ez a

pihenő 10 órára redukálható, bizonyos külön felsorolt üzemekben. Kötelező záróra nincs megállapítva a javaslatban, de a községi képviselő az üzlettulajdonosok $\frac{3}{4}$ részének kérésére elrendelheti az egységes zárórát. Kivételnek a törvény hatálya alól azok az üzemek, melyekben csak családtag dolgozik a szülő vezetésével. Ez a rendelkezés elég veszedelmesnek bizonyult a vasárnapi munkaszünetről szóló törvény végrehajtásánál.

Az angol kormány munkásvédelmi terve. A kormány 15 millió fölösleggel lép be a következő budgetébe, pedig a munkaközvetítők és az aggkori biztosítás sokkal több pénzt emésztettek föl, mint ahogy ezt előre gondolták volna. Az aggsági biztosítás áldásaiban a jövő évben még 270.000 ember fog részesülni, ami már az első negyedévben 9 millió d-be fog kerülni. A pálinkaadó föl-emelése az iszákosság lényeges csökkenését eredményezte, 18.000-rel apadt a rendőrbíró elé hozott részeg botrányhősök száma. Lloyd George, a népszerű pénzügyminiszter a szocialis törvényalkotások egész sorát helyezte kilátásba. Először is a munkanélküliség elleni biztosítás nagy nemzeti rendszerét jelentette be, éppúgy a rokkantság esetére való biztosítást. E biztosítás alapja a járulékkényszer, tehát a biztosítási kényszer, liberális állami támogatással. Ez az állami támogatás még egyszer akkora lesz, mint a melyent — a német birodalom ad, pedig ez a rokkantbiztosításnál magánál — 52 millió márka volt a lefolyt évben. $2\frac{1}{2}$ millió munkás biztosítatik majd bizonytalan foglalkozást nyújtó iparokban a munkanélküliség ellen, 13 millió munkás a betegség és korai rokkantság esetére fog biztosítani. Az állam hozzájárulása éveként körülbelül 350 millió d. lesz.

Választott bíróság Dániában. Az állandó választott bíróságról szóló törvényt április 12-én hagyta jóvá a király. Az állandó választott bíróság 12 tagból áll, 6 bíró és helyettesük, egy elnök, egy alelnök és egy titkárral. A míg a dán munkaadószövetség és a dán szakszervezetek szövetsége képviselni fogja az ország szervezett munkaadóinak és munkásainak többségét, addig e szövetségek mindegyike választja a bíróság tagjainak felét. Ha ez egyesületek megszűnnének az általuk jelenleg képviselt érdekeltség képviselői lenni, a törvény meg lesz változtatandó. A titkárt a belügyminiszter nevezi ki. Az elnöknek és másodelnöknek törvényszéki bírói kvalifikációval kell birnia. A kopenhágai bíróságok tagjai kötelesek három évre vállalni a választást a választott bíróságba. A bíróság feladata, hogy vitás ügyekben, mikor munkaadószervezetek és munkásszervezetek, vagy munkás és munkaadó vagy egyes fél és szervezet állanak szemben egymással, és vita támad valamilyen megegyezés értelmezése körül, ha valamelyik fél sértve látja jogait, melyek a munkaviszonyból folynak, döntő ítéletet mondjon. Ha például kizárás vagy sztrájk készül és az általa fenyegetett csoport vagy egyes ügy véli, hogy ezáltal megállapodásokon esik sérelem, a bíróság elé idézheti a másik felet. A bíróság ítéletei végrehajthatók és véglegesek. Tanuknak meg kell jelenniök, úgy mint a rendes bíróság előtt.

Egy másik törvény állami egyeztető hivatalt állít föl. Ez egy tagból áll, ki szükség esetén egy munkás és egy munkaadó ülnököt rendelhet ki maga mellé. Valahányszor komoly sztrájk vagy kizárás veszélye fenyeget, vagy már ki is ütött a bérharc, az egyeztető kötelessége, hogy tárgyalásra hívja meg a feleket. Ezek kötelesek az idézésnek engedve, megjelenni a tárgyaláson.

Az egyeztető kötelessége, hogy a békés megegyezés előmozdítására tegyen meg mindent. Ő maga állhat elő ajánlatokkal, melyeket a felek kívánságára a tárgyalás befejeztéig titokban tartani köteles. A hivatal költségeit az állam fizeti és hatálya 1914-ig terjed.

A munkáskérdés Oroszországban. A munkáskérdés és vele kapcsolatosan egy munkáskártalanítási törvény alkotása Oroszországban is napirendre került. Egy ilyen irányú törvényjavaslat már a múlt évben is feküdt a birodalmi дума asztalán, ámde ez a heves viták dacára sem vezetett eredményre. Az ipar képviselői voltak a javaslatnak legzajosabb ellenzői. Ámbár »a civilizáció« és »a felvilágosodás« öntudatra ébresztette az orosz munkásokat is, mindazonáltal azoknak nagy tömegei mégis megelégedettek és nagyon szerények. De épen ez az igénytelenség az, amely legnagyobb figyelmet érdemel a szociálpolitikusok részéről. Balesetek esetén a kártalanítás csak a munkaadó jóindulatától, vagy ennek hiánya esetén a nagyon hosszadalmas és bizonytalan peres eljárástól függ. Néha egy templomi vezeklés is elégséges a munkaadó részéről a munkás halálának kiengesztelésére.

Valamennyi kulturállamnak szociálpolitikai törvényhozásával szemben a dolgok így továbbra még Oroszországban sem maradhattak és így a birodalmi

gyűlés is kénytelen volt a f. év május hó 18-án a munkások kártalanításának kérdésével foglalkozni. A munkásvédelmi törvények hozatalának legnagyobb ellen-sége Pobjedonosceff volt, aki az orosz munkásokban nem látott új társadalmi osztályt, hanem csak »földműveseket«. A munkáskártalanítási törvénynek leg-melegebb szószólója Kokowzoff pénzügyminiszter, akinek azonban azt a szándékát, hogy a pénzügyminiszterium hatásköre alá tartozó gyárakban a mun-kások munkaképtelenség esetére biztosítsanak, mindeddig megvalósítania nem sikerült.

A nők munkaidejének törvényes rendezése mint alkotmányjogi kérdés. Illinois állam törvényhozása 1909-ben elfogadott egy törvényt, mely-ben megszabja, hogy a gyárakban elfoglalt nők munkaideje nem lehet több 10 óránál. De egy perből kifolyólag a bíróság megtiltotta az iparfelügyelőknek, hogy e törvény végrehajtását követeljék és kieroszakolják, mert a törvény az alkotmány alaptörvényeibe ütközik, amennyiben megfosztja a nőket szabad szerződésük elemi emberi jogától. Az állami legfelsőbb törvényszék most április hó 21-én hozott határozatában a törvényt alkotmányosnak ismerte el és elrendelte végre-hajtását. Az ítélet indokolása felette érdekes. »Tudja minden ember, és ember a bíró is, hogy az asszony szervezete különösen az anyaságra vonatkozó beren-dezéseivel folytán az élet küzdelmében gyengébbnek bizonyul, mint a férfi. Míg a férfi szervezetének nagy kára nélkül dolgozhat napi 10 óránál többet, a nő ezt, különösen ha anya is, nem teheti. A férfi dolgozhat állva napokon keresztül, kára nélkül, a nő nem. Ha a nő munkában áll 10 óránál tovább, az árt egészsé-gének. Beteges asszony nem lehet egészséges, életerős gyermek anyja, tehát a társadalomnak nagy érdeke, hogy az állam akadályozza meg, miszerint a nő oly foglalkozást és oly időn át üzzön, hogy testileg letörjön. A törvényhozás ez esetben tehát a nők egészségét védte, védte a jövő nemzedék életképességét, midőn a gyárüzemi és hasonló munkára a 10 órás munkaidőt megállapította. Védte tehát az egész társadalom erkölcsi és általános javait, az pedig nemcsak alkotmányadta joga, de kötelessége is.«

JOGGYAKORLAT

BETEGSEGÉLYEZÉS.

A pénztár vezetősége tagjainak csakis az időveszteségért és elvesztett munkakeresményért állapítható meg általányösszeg, a kész-kiadások általányösszegben nem állapíthatók meg.

A porosz felső-közigazgatási bíróság 1909 február 25-iki határozata.

Panaszos pénztár alapszabályainak 39. §-a a következő rendelkezést tartal-mazza:

»1. A vezetőség tagjai állásukat díjazás nélkül töltik be. Szükséges, az ügyvitel folytán előálló készkiadások azonban a vezetőség tagjainak a pénztár által megtérítendőek.

2. A vezetőségi ülésekért, egyénenként 50 Pfennig megtérítés jár.«

1907 augusztus 17-én a közgyűlés az alapszabályok most idézett 39. §-át következőképpen változtatta meg:

»Szükséges, az ügyvitel folytán előálló készkiadások, a vezetőség tagjainak a pénztár által megtérítendőek és így a vezetőség tagjai minden ülésért a kész-kiadások és elvesztett munkakeresmény ellenértéke fejében a közgyűlés által megállapítandó ellenértéket kapnak, mely azonban 1 Márka 50 Pfenniget egyénen-ként és ülésenként meg nem haladhat. Az elnöknek ugyanilyen megtérítés fejében évi 400 márka állapítottatik meg.«

A járási választmány megtagadta hozzájárulását ezen határozathoz.

Panaszos pénztár ez ellen beadott panaszának helyt adni nem lehetett.

A betegségélyezési törvény 34. §-a a) pontjának első bekezdése követ-kezőképpen hangzik:

»A vezetőség tagjainak állása tiszteletbeli, díjazással nem jár, kivéve ha az alapszabályok a vezetőség ügyeinek ellátása folytán előálló idő- és munka-keresményveszteségért ellenértéket meg nem állapítanak.«

»Készkiadásokat a vezetőségi tagoknak a pénztár megtérít.«

A bíróság abban a kérdésben, hogy a készkiadások átalányösszegben megállapíthatók-e, már 1906 szeptember 17-iki határozatában állást foglalt. Ott kifejtett álláspontjához a következő okokból ragaszkodnia kell:

A 34. §. a) pontja szerint a törvény feltétlen megtérítési jogot csupán a készkiadásokra ad, a pénztár tehát nincs jogosítva ezt az igényt valamilyen összegben egyszersmindenkorra megállapítani és ezzel esetleg magasabb összegű készkiadások megtérítésének útját vágni. Készkiadások a tényleg felmerült összegben térítendőek meg. Az a körülmény, hogy az ellenkező felfogás mellett célszerűségi szempontok szólnak, a törvény világos értelmével szemben figyelembe nem jöhet. Ezért a jóváhagyást az alapszabálymódosítástól meg kellett tagadni.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Az 1874: XVIII. t.-c. a vaspálya-vállalat kártérítési felelősségét nem csupán a vasuti szállítási eszközöknek a sinpáron való működésével kapcsolatosan, hanem a vaspálya üzemében bekövetkező minden balesetért megállapítja.

A m. kir. Curia 1910. június 9-iki 1.096/1910. P. sz. ítélete.

A m. kir. Curia F. L. felperesnek a B. K. V. T. alperes ellen kártérítés iránt a kir. törvényszék előtt folyamatba tett perben következő ítéletet hozott: A kir. Curia a másodbiróság ítéletét annyiban, amennyiben az által a kereset a felperes kezének megsérüléséből származtatott kárigény tekintetében elutasított, — helybenhagyja, egyébként azonban a másodbiróság ítéletét az első bíróság ítéletére is kiterjedően megváltoztatja olyképp, hogy az alperes kártérítési kötelezettséget a felperes balszeme látóképességének elvesztéséből kifolyóan megállapítja s a perköltségre vonatkozó intézkedés hatályon kívül helyezése mellett utasítja az első bíróságot, hogy a keresetet a jelzett alapon igényelhető kár összegének, valamint a felmerült perköltség viselésének kérdésében is bírálva, hozzon szabályszerű újabb határozatot. Indokok: Annyiban, amennyiben a kereset a felperes kezének megsérüléséből származott kárigény tekintetében elutasított, a másodbiróság ítélete az első bíróság ítéletében idevonatkozóan felhozott indokok alapján hagyatott helyben. Egyébként azonban mindkét alsóbíróság ítéletének megváltoztatásával az alperes kártérítési kötelezettsége a felperes balszeme látóképességének elvesztéséből kifolyóan megállapított és az első bíróság a rendelkező rész értelmében a megfelelő további eljárásra utasított a következő okokból: A kihallgatott V. J. és K. S. tanúk vallomása alapján bizonyítást nyert, hogy az 1904. év folyamán, amidőn a felperes az alperesnek D—ch utcai telepén szolgálatot végzett, s ott szolgálati kötelességéhez képest egy a kocsiszínbe beállított vasuti kocsin a fék működését kipróbálandó a kocsi alatt a fékszárnak anyacsavarát a kulccsal megereszteni akarta, a kulcs a csavarról lepattant és a felperesnek balszemébe ütődött. A peres felek kérelmére meghallgatott orvosszakértőknek egyértelműleg nyilvánított véleménye szerint a felperes balszemének látóképességét amiatt, hogy a balszemén időközben hályog képződött, teljesen elvesztette és a valószínűség szerint ez a hályogképződés a jelzett körülmények között elszenvedett sérülésnek a következménye. E mellett az alperes nem is hozott fel a perben semmi olyan adatot, amely csak következtetést is engedne arra, hogy a szóban forgó hályogképződésnek nem a kérdéses baleset, hanem valamely más körülmény volt volna az okozója. A dolog ilyen állásában, minthogy az 1874. évi XVIII. t.-c.-nek a birói gyakorlat szerint a villamos vasutakra is alkalmazandó rendelkezései nem hagynak fenn kétséget az iránt, hogy ez a törvény a vaspálya-vállalat kártérítési felelősségét nem csupán a vasuti szállítási eszközöknek a sinpárokon való működésével kapcsolatosan, hanem a vaspálya üzemében bekövetkező minden balesetért megállapítja és minthogy az a munka, amelynek végzése közben a felperest a kérdéses baleset érte, t. i. a vasuti forgalom lebonyolításánál használatban lévő kocsi fékszerkezetének rendbehozása mindenestre a vasuti üzemmel kapcsolatos: az alperes, tekintettel az 1874. évi XVIII. t.-c. 1. §-ában foglaltakra, a felperes balszemének a jelzett körülmények között történt megsérüléséből származott kárnak megtérítése alól csakis úgy szabadulhatna, ha az idézett törvényszakasban felsorolt mentességi okok valamelyikének fenforgását bebizonyította volna; ilyet azonban az alperes vasút nem bizonyított.

A választott bíróság, ha az országos pénztár által el nem ismert állandó járadékigényt a felebbezés során megállapít, ítéletében a járadék összege és kezdő időpontjára nézve határozni tartozik.

Magy. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1910. évi május hó 4-én kelt 1910. P. 75/5. sz. ítélete.

A hivatal a fölebbezésnek helyt ad, az I. fokú bíróság ítéletét a kártalanítási igény megállapítására, valamint a perköltség és ügyvédi díjra vonatkozó részében helybenhagyja, ellenben abban a részében, melyben az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztári igényjogosult állandó járadékának 15 nap alatt való megállapítására utasítja, — megváltoztatja és arra utasítja az I. fokú bíróságot, hozzon az igénylőt megillető járadék összege — és kezdő időpontja tekintetében kiegészítő ítéletet.

Megokolás: Az I. fokú ítéletnek azt a részét, melyben az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztárnak a járadék megállapítására vonatkozó fölhívása foglaltatik, azért kellett megváltoztatni, mert az 1907. évi XIX. t.-c. 167. §-a értelmében, ha a választott bíróság megállapítja a kártalanításra vonatkozó igényjogosultságot, a járadék összegét és kezdő időpontját is megállapítani tartozik.

Ezzel az intézkedésével a törvény az igény kielégítése gyorsításának érdekét jelentősebbnek találta, mint azt az érdeket, hogy a kártalanítás mértéke is mind a három fokon legyen megvitatható s elégségesnek találta a megállapítás helyességének biztosítására azt, hogy a választott bíróság állandó járadékot tárgyozó ítélete a járadék mértéke tekintetében is, még egy fokon felülbíráható.

Magának a járadék mértékének és kezdő időpontjának megállapításába a hivatal azért nem bocsátkozott, mert a törvénynek föntebb jelzett 167. §-ának szövege csak a választott bíróságnak teszi ezt a megállapítást törvényes kötelességévé s ha a fölöttes bíróság a járadék mennyiségének első fokú elbírálásába bocsátkoznék, végeredményben utját állaná a felek abbeli, a törvény által már semmi tekintetben sem korlátozott joga érvényesülésének, hogy a pörorvoslat alkalmazásával az állandó járadékra támasztott igénynek két fokon való elbírálását eszközöljék ki.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 73. §. első bekezdésében foglalt feltételek mérlegelése.

Magy. Kir. Állami munkásbiztosítási Hivatal 1910. P7/2. sz. 1910. május 21-én kelt ítélete.

A hivatal az első fokú bíróság ítéletét helyben hagyja.

Megokolás. Az 1907. évi XIX. t.-c. 73. §-ának első bekezdése értelmében a balesetbiztosítás alá eső üzemben történt üzemi baleset következtében elhalálozott alkalmazottnak szülei csak akkor támaszthatnak jogosan baleseti járadékra igényt, ha eltartásukról túlnyomólag a baleset következtében elhalt gyermek gondoskodott.

A jelen pörbeli esetben ez a törvényes föltétel egyáltalában meg nem állapítható.

Éppen semmi alap sincsen ugyanis annak bírói megállapítására, hogy igénylők az I. fokú ítélet indokolásában helyesen jellemzett élet, — vagyoni és kereseti viszonyaik, a baleset idejében 41 és illetőleg 34 éves koruk és teljes munkabírásuk mellett a még csak 15 éves és 4 hónapos, tehát a munkabírás korának legelején lévő s a M. részvénytársaság telepén is csak nem is egészen 5 hónap óta 1 K 40 f-nyi csekély munkabérrel alkalmazott serdülő leányuk keresetétől annyira függtek volna, hogy ez a csekély kereset a megélhetésükhöz szükséges anyagi eszközök túlnyomó részt nyújtotta volna. Hiszen a napi 1 K 40 fill. magának az elhaltnak szükségleteire is nagyon szűken lehetett elég és ha feltételeztetnék is, hogy abból a csekély keresetből valami megmaradt az igénylők részére, ez a legföljebb néhány fillérnyi maradvány csak annyira fölötte csekély lehetett, hogy a szóban levő törvényes föltétel (az igénylők eltartásáról való túlnyomó gondoskodás) ez esetben semmi esetre sem foroghat fönn.

Ezen helyzeten mit sem változtat az az igénylők föllebezésében hangsúlyozott körülmény, hogy igénylők házán jelzálogi teher van, valamint az az orvosi bizonyítvánnyal is támogatott tény sem, hogy igénylők 18 éves fia baloldali idült közép-fülgyulladásban szenved s ez keresetképességét esetleg némileg csökkenti.

Ezeknél fogva az igény elutasítását tartalmazó I. fokú ítéletet helyben kellett hagyni.

Baleseti kártalanítási perben országos pénztár helyett csak külön meghatalmazott kerületi pénztár járhat el.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1910 június 21-én kelt 1910. P. 5/3. számú ítélete.

A m. kir. állami Munkásbiztosítási Hivatal a felebbezést visszautasítja. Megokolás: Az elsőfokban eljáró választott bíróság ítéletében arra az álláspontra helyezkedett, hogy az igénylő által követelt járadék megállapítását úgy a kerületi munkásbiztosító pénztár, mint az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár indokolatlanul késlelteti és az állandó járadék bírósági megállapításának feltételeit meglevőnek találva igénylő részére állandó járadékot állapított meg. Az I. fokú ítélet ellen az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár, noha részére ez az ítélet 1909 december 6-án szabályszerűen kézbesített, perorvoslással nem élt. Ellenben felebbezést nyújtott be az elien a cs-i kerületi munkásbiztosító pénztár, amelynek a részére az ítélet nem is kézbesített. Ezt az utóbbi pénztárt azonban a felső bíróság jelen esetben a felebbezésre jogosítottnak nem találta és pedig a következő okból: Az 1907. évi XIX. t.-c. 181. §-ának első bekezdése értelmében a választott bíróságok ítéleteit »az érdekelt pénztáraknak és feleknek« kell kézbesíteni, negyedik bekezdése értelmében pedig »felebbezni csak ítélet által érdekelték jogosultak.« E perben az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár az alperesként érdekelt fél. Ugyanis az 1907. évi XIX. t.-c. 158-ik és számos más §-ából, sőt egész rendszeréből kitűnőleg, de az Elj. rend. 33. és 34. §§-ainak rendelkezéséhez képest is a munkásbiztosítási perekben az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár a fél s a legutóbb jelzett § harmadik bekezdése szerint ez a pénztár az állandó járadék iránt folyamatban levő perekben rendszerint közvetlenül jár el s megbizhatja ugyan képviselőjével az ily perben is az eljáró választott bíróság székhelyén működő, — tehát jelen esetben a m-i és nem cs-i — kerületi munkásbiztosító pénztárt, de ennek a megbízásnak esetenként, vagyis kifejezetten az illető perben való képviselőre külön, tehát nem általános meghatalmazás útján kell történnie. Jelen perben a választott bíróság állandó járadékot ítelt meg, tehát a fentebb vázolt jogforrások értelmében az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár volt érdekelt félként jogosítva az I. fokú ítéletet felebbezéssel megtámadni, ellenben a cs-i kerületi munkásbiztosító pénztár a saját nevében nem. De az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár nevében sem volt jogosítva felebbezni, mert ez a pénztár a felső bíróság által beszerzett nyilakozata szerint képviselőjére a cs-i kerületi munkásbiztosító pénztárnak meghatalmazást nem adott. Minthogy e szerint a felebbezés nem arra jogosított féltől ered, azt, mint törvényben kizártat (T. 181. §-a) vissza kellett utasítani s az elsőfokú bíróság ítéletének felülbíráását mellőzni.

	HIRDETÉSEK.	
--	--------------------	--

*EGYESÜLETEK, MŰSZAKI CÉGEK, ÜGY-
VÉDEK stb. részére kifogástalan szép mun-
kát szállít legmérsékeltebb áron*

BUDAPESTI GÉPIRÓ, FORDÍTÓ
ÉS SOKSZOROSÍTÓ VÁLLALAT

BUDAPEST VII.,
Hernád-utca 45.

Részletfizetésre
is szállítunk

**modern amerikai irodai-, úriszoba-
és könyvtár-berendezéseket**

Glogowski és Társa cs. és kir. udv. szállító
Budapest, VI. ker., Andrassy-út 12.

Képes árjegyzék Ingyen és bérmentve.

HIRMANN FERENC

FÉMONTÓDE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9.

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőzlégszesz- és fürdőberendezések részére. Szőlő- és pincegazdászati gépeket és eszközöket. Szivattyúkat. Vasúti kocsi és hajó-szerelvényeket. Kereskedelmi réz- és vas-súlyokat. Öntvényeket minden ötvözet szerint. Állandóan raktáron: vízvezetéki szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csővek. Öntöttvas fürdőkádak és zománczott kiöntők. Egészségügyi berendezések. Fayence-árúk.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT:

1. Szív és vérérenyék bajainál, arteriosclerosisnál és agyvérterlődnálnál unicum és specifikum. 2. Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál. 3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmaknál (húgycső, húgycsőtakár, vesefőveny, vese- és húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Prostatabajoknál, méhbajoknál, köszvénynél, (húgysavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgyárnál). 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.

ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fokozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitrícum, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tartalmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb tevékenységre serkenti. 3. Az étvágyat meglepően elősegíti. 4. Kevés szénsavat tartalmaz.

JUSZT FERENC

LÁTSZERÉSZ

BUDAPEST, IV., MUZEUM-KÖRÚT 15. SZ.

A FOGÁPOLÁS legtokéletesebb eszköze

a Dr. EGGER-féle
Kalium chloricum-

FOGPASZTA.

ORVOSILAG AJÁNLVA.

Főraktár NÁDOR-GYÓGYSZERTÁR
Budapest, VI., Váci-körút 17. szám.

Budapest, IV. ker., Károly-körút 26. I. em.
fogtechnikai és fogorvosi

műtermünkben készí-
tünk (a gyökér eltávo-
lítása nélkül is) termé-
szethű fogpótlásokat
aranyban és (vulcanit)
kautschukban száj-
padlás nélküli fogpót-
lások, u. m. arany-
koronák, csapos fogak és aranyhidak a leg-
művészibb kivitelben. Továbbá arany, porcellán,
cement és amalgam töméseket (plombák), fog-
huzás teljes érzéstelenítéssel.

Edelmann József dr. és Márfay Arthur
egyet. orvos - fogorvos.

Rendelés 9-6-ig. ☐ Ünnepnap 9-1-ig.
Műsértelt árak! Lift Villamos megálló.

A fogfájás és a modern fogpótlás című,
mindenkit érdeklő könyv most jelent meg dr.
Edelmann és Márfay fogorvosok tollából (IV.,
Károly-körút 26.) 10 fillér ellenében díjtalanul
bárkinek megküldetik.

Ajánlja óusan felszerelt látszecsészeti árúk raktárát.
Saját készítményű szemüvegeket, valódi hegyi kristály-
üvegek; a legfinomabb Goerz és Busch féle látszóveket.
A pénztár tagjai 15% engedményben részesülnek

☐☐ KÖRUTI FÜRDŐ ☐☐

Budapest, VII., Erzsébet-körut 51. sz.

A főváros gócpontjában.

TISZTASÁGI- ÉS GYÓGYFÜRDŐ TELJESEN FELSZERELVE.

OSZTÁLYAI:

GŐZFÜRDŐ,
KAD « ÉS
HULLÁMUSZODA

VÍZGYÓGYINTÉZET,
FANGÓ «
SZÉNSAVAS ÉS

SÓS FÜRDŐK.

Mind a 7 osztály télen és nyáron egyaránt teljes üzemben. Orvosi rendelés és felügyelet.

„MATADOR”

RUGGYANTA ÉS
BALATAMŰVEK
RÉSZV.-TÁRS.

POZSONY-LIGETFALU.

☐☐☐

*Műszaki ruggyanta-
árúk és balataszif-
gyártása.*

Kizárólag viszonteladókkal dolgozunk.

Vezérképviselet és raktár

BARTA GYŐZŐ

Budapest, VI., Dávid-utca 1/B.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH”

a modern építkezésnek *építőköve*,
mellyel nemcsak *gyorsan* és *olcsón*,
de az *egészségügyi* követelmények-
nek legmegfelelőbben lehet épít-
kezni.

Az „AEROLITH”-

falak szárazak, szellőztethetők és
kivül-belül bármely módon még
kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH”

ezért kiválóan alkalmas kórházak,
iskolák, munkáslakások, műhelyek
stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab.
Aerolith-, cementárú- és
terraccit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 19.

HIRSCH és FRANK

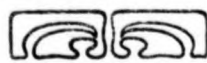
Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

☐ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. ☐
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
☐ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált ☐
☐ szerkezetekben. ☐

Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. ☐ ELSŐRANGÚ REFERENZIÁK.

AUTOMOBILOK ACETYLEN LÁMPÁK

≡ BÁRDI JÓZSEF ≡
AUTOMOBIL RÉSZV.-TÁRS.
BUDAPEST, VI., MOZSÁR-U. 9. SZ.

TELEFONSZÁM 50-81.

BUNZL ÉS BIACHBUDAPEST, IX. KERÜLET
SOROKSÁRI-ÚT 94. SZÁM.

Vesznek és eladnak mindennemű rongyokat és papírhulladékot. Állandó nagy raktár tisztítórongyokban.

DIGESTOL GLÜCK

a legtokéletesebb emésztőpor.

Elősegíti az emésztést, fokozza a bél-működést és étvágyjavítólag hat. Javalva van a gyomor- és bél legkülönbözőbb bántalmainál, nehéz emésztés esetében, bélrenyheségnél, étvágytalanságnál stb.

Kapható minden gyógyszerárban.

Főraktár:

Glück-féle gyógyszerészeti laboratórium
Budapest, VIII., Rákóczi-tér 2.**GARAY SAMU
ÉS TÁRSA**sebészeti-, mű-, BUDAPEST, IV.
kötőszers- és vil- Kossuth Lajos-
lanygép-gyártók. utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyező egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopädia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányokat és orvosi műszereiket, valamint rendelő intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

**„Continental“
Pneumatik**

legjobb gyártmány
kerékpárok, hintók
és autók ke-
:: rekei részére. ::

**ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.**
WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapesten:
DÉRY GYULÁNÁL,
VI. ker., Révay-utca 6. szám.

TELEFON 53-77. TELEFON 53-77.

BIENENSTOK VILMOS

RUGGYANTA-BÉLYEGZŐGYÁR ÉS VÉSŐ-INTÉZET

BUDAPEST. Fő-üzlet: CSAK
RÁKÓCI-ÚT 64. SZ. Fiók-üzlet:
:: KÁROLY-KÖRÚT 18. SZ. ::

:: Gyártmányai: ruggyanta- és rézbélyegzők,
pecsétnyomók, számozó- és lapszámozó-
gépek, dombornyomó-sajtók, monogrammok,
bélyegző- és előnyomtató-festékek, állandó
estékpárnák, ruhajelző-festékek stb. ::

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság

(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

AMSTERDAM.

Magyarországi igazgatóság: Budapest, VIII. ker., Rákóczi-út 1.

LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1908-ik év végén a biztosítások összege **344 millió** koronát :: meghaladta.A tartalékok :: összege: **102 millió 420,280 K 80 fill.**:: Eddigi kifizetések: **85 millió 818,215 K 10 fill.**

AZ INTÉZET SAJÁT PALOTAJA:
Budapesten, Calvin-tér, Baross-utca 1., Üllői-út 2-4. sz.

Pesti Könyvnyomda Részvény-Társaság.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29. Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911

TARTALOM : CIKKEK: A ker. munkásbiztosító pénztárak szolgálata, fegyelmi és illetmény szabályzata. — Erdei üdülőtelepek Németországban. Pataki Bélától. — A „jelölés joga“, Farkas Elektől. — Az állami munkásbiztosítási hivatal ellen. — A társadalmi egészségügy szövetsége. — A bányászok megmentése. — **SZEMLE:** Munkásbiztosítás: A nemzetközi munkásbiztosítás magyarországi egyesülete. — A törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesülete. — A nemzetközi jogi egyesület. — A mezőgazdasági munkások biztosításának reformja. — A munkásbiztosító pénztári alkalmazottak országos egylete. — Továbbképző tanfolyam. — Pénztári tisztviselők táppénzigénye. — Fogság, ogosulatlanul felvett táppénzért. — A németországi betegsegélyező pénztárak 1909-ben. — Az orvosrendszer hatása. — A vakok kívánságai a munkásbiztosításra vonatkozólag. — **Szociális egészségügy:** Balesetek a fővárosban. — Anyák kioktatása. — Újabb indítvány az alkoholizmus leküzdésére. — A munka befolyása az emberi test növesére. — Szövetkezeti pihenő telepek Angolországban. — **Munkásvédelem:** Iparfelügyelőségi bizottságok. — Az osztrák bányatársulások munkásvédelmi értéke. — Ipari balesetek statisztikája. — A kereskedelmi alkalmazottak nyári vakációja. — A francia kormány szociálpolitikai alkotásai. — Az angol kormány munkásvédelmi tervei. — Választott bíróság Dániában. — A munkáskérdés Oroszországban. — A nők munkaidejének törvényes rendezése mint alkotmányjogi kérdés. — **Joggyakorlat:** Betegsegélyezés. Balesetbiztosítás. — **Hirdetések.**

LIBÁL ÉS MÁRZ

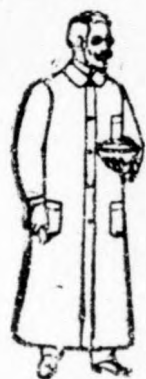
optikai intézet motor-hajtással

BUDAPEST, VI. KER.,
TERÉZ-KÖRÚT 54. SZ.

a nyugoti pályaudvarral szemben, a Podmaniczky-utcai sarokházban.

Telefon 99-56. □ Törzsület 1846-ban alapítva.

Csüptető- és szemüveg-különlegességek. Színházi látcsövek és távcsövek. Hőmérők. Nagyítók. Üvegműszerek. Laterna magikák. Rajz- és mérőeszközök. Barométerek és nedvességmérők. Tájélok. Szög- — dobok — tükrök és prismák. Különléle fajsúlymérők (areometerek). Fényképészeti kamarák és kellékek. **SPECIALISTÁK:** Törv. védett gyári villamosjelző és csirkeköltő hőmérőkben. Úgyszintén különféle munkás szemüveg és respirátorokban. *A legtöbb budapesti és vidéki munkás- és betegsegélyező pénztárak szerződéses szállítói.*

Elszakíthatlan
munkásöltöny

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszereszköpeny
Vegyészköpeny

GUTMANN J. ÉS TÁRSA

Budapest, Rákóczi-út 16.

Minta és árjegyzék ingyen és hármentve

□ ALAPITVA: 1892. ÉVBEN. □
ÁLLAMI FELÜGYELET ALATT.

GERŐ FERENC

KATONAI ELŐKÉSZÍTŐ INTÉZETE AZ EGYÉVES ÖNKÉNTESSÉGI KÉPESÍTŐVIZSGÁRA

Budapest, VII., Rózsa-utca 33.

Előkészít 6 és 10 hónapra terjedő tanfolyamokon. Részletes ismertető és vezérfonal a tanuláshoz az igazgatóságnál kapható. **Beiratás naponként d. u. 4-7-ig.**

TELEFON 79-34.

Szent-Margitszigeti üditővíz

A legkiválóbb szénsavval telített ásványvíz.

Mint asztali víz nagyon kellemes, jó hatásu, egészségápoló ital. — A Szent-Margitsziget gyógyfürdő felügyelősége saját kezelésében. Telefon 36-52. Telefon 36-52

Minden jobb fűszerüzletben és vendéglőben kapható.

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hév-vizű gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m. a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női- és férfi-iszapfürdőket (iszapborogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas- és villamos-fürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizét a kontinensen egyedül álló női- és a férfiuszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségeknek is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú kereskedésben.

PALMA
A VALÓDI
KAUCSUK
CZIPŐSAROK

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú kereskedésben.

MAGYAR TÖRLÖGUMMI

kapható minden papirkereskedésben.

VÉDJEJEGYE:

*Magyar címer a védjegye,
Magyar diák csak ezt vegye!*

MAGYAR
RUGGYANTAÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST.

MÁLNÁSI SICULIA GYÓGYVIZ

az összes hurutos bántalmaknál pótolhatlan. A gyomorégést azonnal megszünteti. — Hatásában fölülmulja a continens összes hasonló gyógyvizeit és különösen javaltatik a gége, torok, tüdő, vese, hólyag és a belek hurutos bántalmainál.

MINDENÜTT KAPHATÓ. Főraktár: BRÁZAV BUDAPEST.

Ideal

IROGÉP absolut látható irással

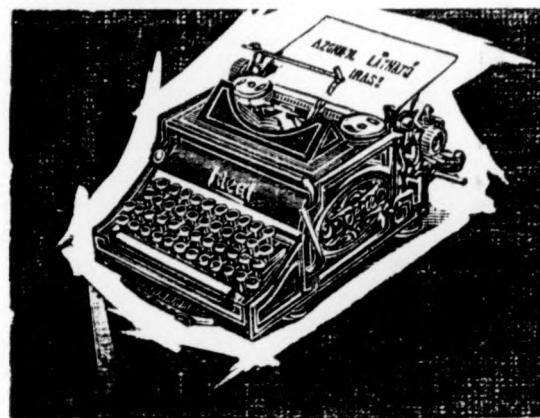
A gépet bárhol díjmentesen bemutatjuk.

Magyarországi vezérképviselőség:

SCHOTT H. ÉS DONNATH

BUDAPEST, VI. KER., ANDRÁSSY-UT 53. SZ.

Igen célszerű tizedes rovatolóval bankok és takarékpénztárak részére. ::

Stubnya-fürdő.

518 méter a tenger fölött (Stubenbad) 38–48° C hőforrások. A budapest-ruttkai fővonalon. Gyorsvonati megállóhely.

Rheumánál — :Köszvénynél:

az összes rheumatikus ízületi és izombajoknál, ischias, neuralgia (idegfájdalmak), bőrbetegségek, kiütések, prurigo-pforistas, acripiid és a legelavultabb női bajoknál.

HEGYI GYÓGYHELY.

Szakorvosi felügyelet alatt álló ivó- és fürdőgyógyomód porcellánkádkakkal és közös fürdőkkel. Massage, villamozás, begöngyölés, rendszeres izaszító kúrák hidegvíz kezeléssel. Fenséges fekvésű helyen, körülveve fenyvesekkel, a Tátravidék pompás fensíkján, egyuttal megbecsülhetlen levegőkúrával. Szép és nagy angolkert ültetvényvel. Legnagyobb kényelem mellett legolcsóbb árak. Hygienikus lakások, erőteljes élelmezés. — Saját gyógyhelyzene, társas összejövetelek, lawn-tennis.

Előidény július 1-ig. — Utóidény augusztus 20-tól kezdve. — 50 százalék árengedmény.

Képes prospektust és felvilágosítást küld költségmentesen

AZ IGAZGATÓSÁG.

Aki igazán **SZALÁMIT** akar venni, jó és izletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el- látható, a mire látva, melyen a úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármin Fiai szalámigyár, Budapest.

ROZSDA ELLEN LEG- MEGBIZHATÓBB MÁZ

LEGJOBB HAZAI GYÁRTMÁNY
SIDEROSTHEN-LUBROSE MŰVEK.

Iroda: BUDAPEST, VI., Podmaniczky-u. 27.

Gyár: FIUME.

!! EGYEDÜLI MAGYAR GYÁRTMÁNY !!

ELSŐ MAGYAR FÉMTÖMLŐGYÁR RÉSZV.-TÁRS. (POZSONY—LIGETFALU)

Gyárt egyszerű, kettős és átfonott fémtömlőket acél, bronz, vörösréz és bármely más fémből viz, gőz, olaj, kőolaj és savak részére.

Vezérképvislet és raktár: **Barta Győző** Budapest, VI. ker., Dávid-u. 1/B.

TELEFONSZÁM 3-36.

TELEFONSZÁM 3-36.

Orvos urak figyelmébe!

Ludtalupek és fájós lábúak legjobb eredménnyel használják a

szab. Laufer ludtalupek-fűzöt.

Szakorvosok által elismerve. — Prospektust kívánatra ingyen küld az egyedüli készítő

SZÉKELY ÉS TÁRSA

ortopéd-cipész.

BUDAPEST,

IV., Muzeum-körút 9. szám.

Kisérelje meg mindenki a közkedvelt

☛ SZABADALMAZOTT ☚

WILLAX

kávékockát,

mely a legtökéletesebb a maga nemében.

Darabja 4 fillérért mindenütt kapható.

FIGYELJUNK a »szabadalmazott Willax kávékocka« felírású csomagolásra!!

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battaglai vulkanikus radioaktív iszappal való részleges göngyölés. Csúsz, köszvény, idegzsábák, sebészeti utóbántalmak és izzadmányok (hasüri) eseteiben gyors és radikális eredmény. ☐

Ajánlják orvosaink
☐ legkiválóbbjai. ☐

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak figyelmébe ajánlja az Országos Pénztár 1909. okt. 28-án megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR.

BALF GYÓGYFÜRDŐ
(Sopron mellett)

kénesforrásai kiváló sikerrel használnak csúszos, köszvényes és női bajoknál. — Villamos vízfürdői páratlan gyógyhatásúak idegbajoknál. A kerületi munkásbiztosító pénztárak által ideutalt betegek teljes penzióért (melyben minden bennfoglaltatik) naponként 4.50 koronát fizetnek. Felvilágosítással és prospektussal szolgál az igazgatóság.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárusítási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.